

Treball de recerca Institut Puig Castellar

Batxillerat (2023-2025)

Data d'entrega: 15/11/2024

Les pràctiques restauratives com a mesura per la millora de la convivència escolar

Autor:

Víctor Matamoros Romero

Tutora del treball:

Belinda León Pérez

Todos estamos entrelazados los unos con los otros y con el resto del mundo a través de una red de relaciones. Si esta red se rompe, todos sentimos el efecto
— Howard Zehr

Resum

En un món on els conflictes sempre seran presents, perquè aquests són inherents a nosaltres com a éssers humans, es planteja un enfocament que, en lloc de realitzar intervencions únicament reactives, accepta l'existència dels conflictes, els abraça i els transforma, fomentant la gestió pacífica d'aquests i tractant-los com un motiu d'aprenentatge.

El present treball de recerca neix fruit de la intenció de millorar la convivència del meu centre educatiu, i troba en la restaurativa un possible mitjà per aconseguir-ho. S'investiguen a fons les possibilitats que ofereixen les pràctiques restauratives, a partir de documentació pròpia, formació amb experts, una visita a una escola que aplica l'enfocament restauratiu de manera transversal, i jornades cooperatives amb altres centres de Santa Coloma de Gramenet, on es donarà l'oportunitat de coincidir amb grans personalitats de l'àmbit.

Havent aconseguit un bagatge, es durà a terme una anàlisi de l'institut Puig Castellar per saber com és la seva gestió de la convivència i s'observarà a partir d'on es pot incidir en la transformació d'aquesta. L'objectiu final serà la realització d'un pla d'acció basat en la teoria de les pràctiques restauratives per ser implementat, però abans, es farà una prova pilot per obtenir una primera impressió, i finalment s'elaborarà el pla restauratiu per la millora de la convivència de l'institut, aplicant les competències adquirides.

Resumen

En un mundo donde los conflictos siempre estarán presentes, porque estos son inherentes a nosotros como seres humanos, se plantea un enfoque que, en lugar de realizar intervenciones únicamente reactivas, o bien intentar evitar que sucedan, acepta la existencia de los conflictos, y los abraza, fomentando la gestión pacífica de estos y tratándolos como un motivo de aprendizaje.

El presente trabajo de investigación nace fruto de la intención de mejorar la convivencia de mi centro educativo, y encuentra en la restaurativa un posible medio para conseguirlo.

Se investigarán a fondo las posibilidades que ofrecen las prácticas restaurativas, a partir de documentación propia, formación con expertos, jornadas cooperativas con otros centros de Santa Coloma de Gramenet, donde tendré la oportunidad de coincidir con grandes personalidades del ámbito, y una visita a una escuela que aplica el enfoque restaurativo de manera transversal.

Habiendo conseguido un bagaje, llevaré a cabo un análisis de mi centro para saber cómo es la gestión de la convivencia y observaré a partir de donde puedo incidir en la transformación de esta. Haré una prueba piloto para obtener una primera impresión, y me dispondré a crear mi propio plan restaurativo para la mejora de la convivencia del instituto, aplicando las competencias adquiridas.

Abstract

In a world where conflicts will always happen, there is a theory that accepts their existence and appreciates and encourages the peaceful management of them, treating the conflict as a chance for learning.

The aim of this research work is the improvement of the coexistence in Puig Castellar school, and finds in restorative practices a possible path to achieve this.

Restorative practices theory has been investigated in depth, based on my own documentation, training with experts, a visit to a school that applies the restorative approach in a cross-disciplinary way, and cooperative conferences with other schools in Santa Coloma de Gramenet, where I had had the opportunity to meet with great personalities in the field.

Having obtained a background, an analysis of Puig Castellar has been done to find out how it manages coexistence, and I have observed where I can have an impact on its transformation. I have done a pilot experience to get a first impression, and I will set out to create my own restorative plan to improve the coexistence of the school, applying the competences acquired.

ÍNDEX:

1. INTRODUCCIÓ	3
2. HIPÒTESI I OBJECTIUS	5
3. LA CONVIVÈNCIA	6
3.1. La diversitat	8
3.1.1. La diversitat cultural	9
3.1.2. La diversitat LGTBIQA+	11
3.1.3. La diversitat funcional	11
3.2. El conflicte	12
4. GESTIÓ DE LA CONVIVÈNCIA EN L'ÀMBIT EDUCATIU	14
4.1. Els models segons Pedro Uruñuela	15
4.1.1. Enfocament reactiu	15
4.1.2. Enfocament proactiu	16
4.2. Els models segons Juan Carlos Torrego Seijo	17
4.2.1. Model sancionador o punitiu	17
4.2.2. Model relacional	17
4.2.3. Model integrat	18
5. ENFOCAMENT RESTAURATIU GLOBAL (ERG)	19
5.1. Història: La Justícia Restaurativa	19
5.1.1. Primers usos	20
5.1.2. Context Modern	21
5.2. El conflicte a la visió restaurativa	24
5.3. La provenció	24
5.3.1. Escala de la provenció	25
5.4. Formes geomètriques	26
5.4.1. El triangle: La piràmide de l'Enfocament Restauratiu Global	26
5.4.2. El cercle: temps de cercle	27
5.4.3. El quadrat: La finestra relacional	29

5.5. Els 5 principis restauratius	30
5.5.1. Belinda Hopkins	31
5.6. La Comunicació No Violenta (CNV)	32
5.6.1. Marshall Rosenberg	34
6. RECORREGUT PERSONAL I FORMACIÓ	35
6.1. GIUP	35
6.2. Xarxa de valors	36
6.2.1. Centres per la convivència	37
6.2.1.1. Jornada Intercentres 1 (10/03/2023)	38
6.2.1.2. Jornada Intercentres II: Visita a un institut restauratiu, Can Periquet (23/02/2024)	39
6.2.1.3. Jornada Intercentres III (14/05/2024)	40
6.2.2.3. Formació en l'enfocament restauratiu global	41
7. EL MEU CENTRE: EL PUIG CASTELLAR	42
7.1. Pla d'Atenció a la Diversitat	42
7.2. Pla d'acció tutorial	45
7.3. Pla de convivència	47
7.3.1. COCOBE (Coordinador de coeducació, convivència i benestar emocional)	49
8. PLA D'ACCIÓ RESTAURATIU	52
9. CONCLUSIONS	56
10. AGRAÏMENTS	58
11. WEBGRAFIA	59
12. ANNEX:	63

1. INTRODUCCIÓ

La societat fluctua de manera natural i en ella, el que anomenem convivència, ho ha anat fent de la mateixa manera al llarg del temps. En l'actualitat, és un factor prioritari a encapçalar des de l'espectre polític tenint en compte els requeriments de la ciutadania, ja que cada cop més, el benestar de les persones es posa al centre d'atenció.

El model de convivència del segle XXI tracta de ser cada dia més inclusiu, atès a la diversitat i, per tant, responen a les diferents necessitats de cada individu. Però no només això, sinó que es tracta cada cop més, d'establir un model democràtic i basat en la responsabilització de les parts implicades.

Les noves aspiracions socials disten dels models punitius tradicionals basats en el càstig, potser perquè ens hem adonat que les intervencions únicament reactives són insuficients, ja que no funcionen per generar canvis sostenibles. Les noves propostes busquen alternativament, un aprenentatge arran del conflicte. Un nou model basat en la justícia restaurativa, i d'on sorgeixen les anomenades pràctiques restauratives.

El present Treball de Recerca pretén explorar el que són les pràctiques i l'enfocament restauratiu, i quina és la seva capacitat per transformar i millorar les relacions interpersonals, aplicant-les concretament en l'àmbit educatiu.

Tenint en compte que es tracta d'un mètode innovador, considero de gran rellevància i interès estudiar el seu impacte en les dinàmiques socials i la resolució de problemes de les persones.

La motivació que m'ha impulsat a fer aquest treball ha estat principalment una vocació a participar en els afers socials. Des de ben petit, he estat una persona molt col·laboradora i que, genuïnament sempre ha volgut ajudar als del seu voltant, havent participat en voluntariats i projectes de caràcter social.

Vaig descobrir la restaurativa gràcies al projecte de convivència GIUP del meu institut. Basat en el concepte del vicle, és un projecte que fomenta valors com el respecte i la solidaritat, i protegeix la diversitat dins del centre. Confia en el fet que la creació de vincles entre les persones, propicia un millor funcionament de les dinàmiques socials i de les capacitats de cadascú. Un projecte al qual em vaig bolcar amb moltes ganes i que em va donar la possibilitat d'explorar noves tècniques de gestió de conflictes a partir de la col·laboració amb la Xarxa de Valors de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet.

A partir de diverses jornades restauratives compartides amb persones d'arreu de la meua i d'altres ciutats, formacions, i tallers realitzats, em va sorgir la inquietud d'aplicar tot l'apòs al meu institut amb l'ànim de millorar-ne la convivència i la cohesió social, i vaig decidir emprendre aquest Treball de Recerca.

2. HIPÒTESI I OBJECTIUS

Per portar a terme aquest treball de recerca, el punt de partida es troba en la següent qüestió:

- Com puc millorar la convivència del meu centre educatiu, l'Institut Puig Castellar, a partir de l'enfocament restauratiu?

Partint d'aquesta pregunta, es plantegen els següents objectius:

- Estudiar el model de convivència restauratiu, els seus orígens, teòrics importants i conceptes clau que el conformen.
- Veure les particularitats del meu centre, i els factors diversitat que acull.
- Estudiar en quin punt es troba el meu centre en l'aplicació de mesures restauratives, quin és el model de gestió de la convivència, i per on puc incidir per millorar-la.
- Elaborar un pla d'acció basat en la visió restaurativa que sigui autosostenible i adaptat al centre.

3. LA CONVIVÈNCIA

Tenint en compte que l'enfocament i les pràctiques restauratives són maneres d'entendre i de gestionar la convivència, és necessari en primera instància precisar i copsar la definició d'aquesta.

Durant gran part del segle XX, un segle convuls caracteritzat per grans guerres i atemptats contra la humanitat, el terme convivència es va fer servir especialment en l'àmbit de les relacions internacionals per fer al·lusió a les relacions de pau, encara que limitades, entre els països. L'expressió es va utilitzar més sovint en la conjuntura de la Guerra Freda i les relacions entre els Estats Units i l'URSS, per exemple, durant el període de coexistència pacífica, que pressuposava la renúncia a la guerra com a mitjà de resolució de les disputes internacionals.

Imatge 1. John F. Kennedy i Nikita Khrushchev (1961), coexistència pacífica de la Guerra Freda

Imatge extreta de:

https://es.m.wikipedia.org/wiki/Archivo:John_Kennedy,_Nikita_Khrushchev_1961.jpg

A finals de 1980, la política de convivència pacífica abraçava principis com no-agressió, respecte per la sobirania, independència nacional i no-ingerència en els assumptes interns.

En l'actualitat, aquesta definició de convivència és obsoleta, ja que se centra únicament en els aspectes negatius de no-agressió i no-ingerència, i suposa un enfocament centrat en l'estat.

La redefinició del terme va adquirir una importància fonamental a finals del segle XX, quan la diversitat es va començar a manifestar com un factor creixent dins dels estats i les relacions entre els grups, i va esdevenir un dels desafiaments claus el fet de gestionar-la de manera positiva, que enfrontaven els líders i les comunitats arreu del món. Va ser llavors, que va començar a gestar-se una nova i més àmplia definició de convivència.

L'anàlisi dels escenaris de conflicte a tot el món, així com del context previ i posterior a aquests, mostra clarament que l'existència de relacions positives i sostenibles entre diferents grups ètnics, religiosos o socials requereix avançar més enllà del simple concepte de tolerància cap a una definició de convivència que incorpori la igualtat, la diversitat i la interdependència. Per tant, cada cop es fa més palès el fet que s'han de realitzar accions orientades a la promoció de valors, a la prevenció i en definitiva, a una convivència solidària, pacífica i empàtica en l'amplitud d'aquests termes.

Arribats en aquest punt, fer una definició teòrica de convivència és realment molt complex, en la mesura que es tracta d'un concepte molt abstracte i eteri, i que és canviant i diferent segons el tipus i les característiques d'una societat.

Podríem dir que es tracta d'un constructe, un conjunt d'acords i pactes entre diversos grups o entitats. Un concepte que se situa, a més, com a objecte d'estudi a la confluència de diverses ciències: la sociologia, la ciència política, l'antropologia, la psicologia, la història, entre d'altres, el que fa que sigui encara més complicat establir-ne un consens en el significat.

Segons la RAE, la convivència és l'acció de conviure, terme aquest que designa viure en companyia d'un altre o altres, coexistir en harmonia.

Per tant, en resum, és un objectiu a assolir en els espais relacionals dels diferents àmbits de la vida: la família, els amics, el treball, entre d'altres. La recerca d'un equilibri social entre els qui conformen un grup.

Es tracta d'un gran repte, donat que en ser tots diferents i únics, posseïm opinions i pensaments ben diversos respecte als temes que ens ocupen, així com necessitats dissemblants fruit de les nostres emocions i situacions personals que fa que xoquem innatament, generant-se els conflictes.

Per això la diversitat és un factor destacat a contemplar dins la convivència, perquè és complex que hi hagi un ordre social i que les necessitats de tothom, en la seva diversitat, siguin cobertes en tot moment, i aquesta tasca comporta una conscienciació, un canvi en els plantejaments i un treball important, que com he comentat va començar a fer-se necessari a finals del segle XX fruit de la demanda multicultural dels moviments migratoris impulsats per la globalització, possibilitada, al seu torn, per grans avanços tècnics, i l'augment de les desigualtats econòmiques i socials a escala mundial.

3.1. La diversitat

De manera genuïna, la diversitat genera contraposició de necessitats i interessos humans, el que alhora causa conflictes intrínsecament. Així i tot, aquesta preocupació inicial pot reconvertir-se en un focus d'atenció positiva si es contempla com a oportunitat d'enriquiment social i per a reconèixer els drets humans de les minories que integren un grup o societat.

En el context de la convivència, el bon tracte o gestió de la diversitat passa per la següent postura tal com explica Unicef:

El respecte a la diversitat és una habilitat profundament interpersonal, i es pot definir com l'enteniment que les persones participen paritàriament en un món ètic comú, en virtut de la seva condició humana, al mateix temps que es reconeix la singularitat i diferències de cada individu. El respecte per la diversitat va més enllà de la tolerància i la comprensió, perquè implica reconèixer i promoure activament el valor igualitari de totes les persones, sense condescendència.¹

¹ Com defineix Unicef el respecte a la diversitat:
<https://www.unicef.org/lac/misi%C3%B3n-9-respeto-la-diversidad>

Tractar i gestionar positivament la diversitat no és només una qüestió de promoure i formular regles o normes; requereix el foment de la interacció entre individus.

Entendre que les persones participen de manera equitativa en un món ètic comú és fonamental. La participació en els diferents espais no ha de dependre de les diferències, sinó de la condició humana compartida. Tots, simplement per ser humans, tenim el mateix valor i dret a participar en el món de manera justa, i és cabdal garantir-ne l'equitat en la participació.

És necessari també reconèixer la singularitat i les diferències de cada individu. Per tant, no hem d'ignorar o minimitzar aquestes diferències, sinó tenir-les en compte, valorar-les i veure-les com una part integral per poder extreure el més positiu que cada persona pot aportar a la societat.

El respecte per la diversitat va més enllà de la mera tolerància i comprensió. Tot i que fomentar la tolerància i la comprensió són passos bàsics, es requereix una acció proactiva i profunda: acceptem les diferències; però no ens quedem aquí, sinó que les valorem i promovem activament.

És crucial, en definitiva, reconèixer i promoure el valor igualitari de totes les persones. Això vol dir que s'ha d'actuar per a promoure la igualtat de manera genuïna, sense enaltir alguns grups, postures o persones, i interioritzar d'altres. És absolutament primordial que existeixi la igualtat d'oportunitats i de drets.

Com comentava, s'han de reconèixer les singularitats de cada individu, i per tant és necessari entendre els diferents tipus de diversitat existents, per tal de poder atendre a les necessitats que té cadascuna. Explorarem les diversitats principals:

3.1.1. La diversitat cultural

La diversitat cultural es refereix a la varietat i convivència de diferents cultures en un mateix espai geogràfic, social o temporal. Aquesta diversitat es manifesta en les diferències i singularitats que existeixen entre les persones, basades en els seus orígens ètnics, lingüístics, religiosos i socioeconòmics, entre d'altres. La UNESCO (2001) defineix la diversitat cultural com "el conjunt de les diferents cultures que

coexisteixen en el món i que es manifesten en les formes en què les societats veuen i defineixen la seva identitat i valors."

La diversitat cultural és vital per l'enriquiment de les societats en múltiples dimensions. En primer lloc, fomenta la creativitat i la innovació en combinar diferents perspectives i maneres de pensar. D'altra banda, promou la comprensió i el respecte mutu entre persones de diferents orígens, la qual cosa pot contribuir a la pau i la cohesió social. Finalment, la diversitat cultural també és crucial per a la preservació del patrimoni cultural i les tradicions, assegurant que les diferents formes de vida i coneixement no es perdin amb el temps.

La diversitat cultural es pot manifestar a partir de diversos aspectes, entre ells l'aspecte lingüístic, les religions, la gastronomia, les tradicions i els costums, i l'art i la música, entre altres.

És necessari diferenciar una societat multicultural d'una que és intercultural, ja que són termes ben diferents:

- Una societat multicultural està composta per diferents grups culturals, nacionals, ètnics o religiosos que coexisteixen en un mateix territori sense que necessàriament es relacionin entre ells. En aquest tipus de societat, sovint es perceben les diferències de manera negativa, la qual cosa pot justificar la discriminació. Les minories poden ser tolerades de manera passiva, però no sempre són acceptades o valorades. Tot i que les lleis poden establir drets per limitar les pràctiques discriminatòries, aquestes no sempre s'apliquen de manera uniforme en les societats multiculturals.
- Una societat intercultural es caracteritza per la convivència de diversos grups culturals, nacionals, ètnics o religiosos en un mateix territori, mantenint relacions obertes d'interacció, intercanvi i reconeixement mutu dels seus valors i formes de vida. Aquesta societat requereix una tolerància activa per aconseguir relacions de poder igualitàries, on cada individu tingui la mateixa importància i es respecti la seva dignitat personal.

Les nostres societats estan esdevenint cada cop més multiculturals; l'ideal seria que amb el temps també es tornessin més interculturals. No obstant això, la simple convivència física entre grups etnicoculturals diferents no garanteix una convivència social positiva i enriquidora. No intervenir pot generar racismes, guetos, etnocidis i resistències culturals, lingüístiques i religioses, per aquest motiu és necessari copsar accions que garanteixin una convivència on les diferents cultures presents puguin mesclar-se i mantinguin relacions igualitàries.

3.1.2. La diversitat LGTBIQA+

La diversitat LGTBIQA+ és una part integral de la societat moderna que reconeix les múltiples orientacions sexuals i identitats de gènere que existeixen. LGTBIQA+ és un acrònim que representa una àmplia gamma d'identitats sexuals i de gènere. Cadascuna de les lletres té el següent significat: lesbiana (L), gai (G), transgènere (T), bisexual (B), intersexual (I), queer (Q), asexual (A) i altres identitats que no estan cobertes per les lletres anteriors (+).

La diversitat LGTBIQA+ dona visibilitat a les persones amb orientacions sexuals i identitats de gènere diverses, reconeixent les seves experiències i lluites, i com a tal la seva existència perquè no quedin invisibilitzades. Promou una societat més inclusiva, igualitària, rica i diversa on totes les persones, independentment de la seva orientació sexual o identitat de gènere, han de ser respectades i valorades.

3.1.3. La diversitat funcional

Es tracta de la inclusió i consideració cap a les persones que tenen capacitats motores o intel·lectuals diferents. Aquest terme busca reemplaçar a conceptes com a discapacitat i posar fi a la discriminació i l'exclusió.

La diversitat funcional planteja grans reptes a la societat, sobretot pel fet que hi ha molts espais i aspectes del dia a dia que no són adaptats, en definitiva el món no està preparat i adaptat per a les persones amb diversitat funcional, i és absolutament necessari implementar polítiques públiques que promoguin l'accessibilitat universal i garanteixin els drets de les persones amb diversitat

funcional. A més, cal fomentar una cultura de respecte i comprensió a través de campanyes de sensibilització i educació, assegurant que tots els individus siguin valorats per les seves capacitats úniques. Només així podrem construir una societat veritablement inclusiva i equitativa per a tots.

3.2. El conflicte

En nombroses ocasions, acostumem a associar el conflicte amb la guerra, i considerem en conseqüència, que aquest implica directament violència. Això és degut, potser, al fet que en el dia a dia estem exposats de manera contínua a informació d'arreu del món, que ens mostra una manera de resoldre els conflictes gens pacífica. Acostumats a veure guerres i estudiar-ne tantes i tantes succeïdes al llarg de la història durant el període educatiu, hem normalitzat que un conflicte ha de ser necessàriament violent, i hem adquirit una visió bel·licista d'aquest, però hi ha enfocaments que aporten una mirada molt diferent d'aquesta.

En ser un terme també abstracte, és subjectiva i qüestionable la seva definició, i així ho veiem en les respostes que donen els experts en la matèria a la pregunta de: què és un conflicte? Aquestes són algunes de les definicions que aporten filòsofs, polítics i psicòlegs, entre d'altres:

“Tota situació social o procés en què dues o més entitats socials estan relacionades per, almenys, una forma de relació psicològica antagonista o, almenys, per una forma d'interacció antagònica”. (Fink. C. 1968)

“La conducta que resulta d'un procés que la meitat busca un increment del seu propi interès en la seva relació amb els altres. Aquest increment ha de resultar d'una acció determinada, no d'una circumstància fortuïta... Les unitats no estan en conflicte quan no existeix interferència deliberada o si ells han arribat a un acord sobre la seva posició final, però esdeveniments fora de control impedeixen o obstaculitzen la seva consecució”. (Schmidt, W. i Kochan, T. 1972).

“Un procés que s'inicia quan una part percep que una altra l'ha afectat de manera negativa o que està a punt d'afectar de manera negativa, algun dels seus interessos”. (Stephen Robbins, 1994).

“Una situació en la qual forces que s'oposen de mode simultani entre si i amb igual intensitat, actuen sobre un mateix individu”. “Quan existeix, d'una banda, una tendència a arriscar-se en una activitat i d'una altra una força oposada a aquesta activitat”. (Kurt Lewin, 1988).

“El conflicte significa una diferència d'interessos percebuts o una creença que les parts en les seves aspiracions normals no poden aconseguir simultàniament els seus interessos” (Pruitt i Kim, 2004).

Arribats en aquest punt, si bé donar un significat únic al terme conflicte és quasi impossible, podríem dir que aquest requereix l'existència de dos o més actors individuals o col·lectius que, en interactuar, mostren conductes internes o externes incompatibles.

4. GESTIÓ DE LA CONVIVÈNCIA EN L'ÀMBIT EDUCATIU

L'educació és un dret fonamental necessari per a la marxa de la societat. Aquesta, possibilita el desenvolupament tan individual, perquè genera oportunitats d'acomplir un projecte vital, fomenta el creixement personal, les capacitats intel·lectuals i l'esperit crític; com col·lectiu, perquè crea persones capacitades per contribuir al bon funcionament del sistema.

A més, l'escola té una funció intrínsecament socialitzadora, ja que es tracta d'un lloc on conviuen gran nombre de persones d'un mateix període vital per a compartir amb un grup de referència un temps i unes vivències. Dins d'aquest vessant social de l'educació s'emmarcaria la convivència, que s'encarrega de preparar per a la vida en societat l'alumnat, per a conviure amb la resta amb respecte i civisme.

A partir d'aquí trobem diferents models de gestió de la convivència en l'àmbit educatiu.

Principalment, he detectat dos tipus de diferenciacions de models:

- Una que distingeix entre el model reactiu i proactiu, desenvolupada per Pedro Uruñuela, Llicenciat en Filosofia i Lletres i catedràtic de batxillerat, que va ser Subdirector General de l'Alta Inspecció del Ministeri d'Educació i FP, i té una llarga trajectòria en impartició de cursos i conferències sobre direcció i organització escolar, a més d'haver escrit llibres sobre el tema.
- Una altra que distingeix entre model sancionador o punitiu, model relacional i model integrat, desenvolupada per Juan Carlos Torrego Seijo, Catedràtic de la Universitat d'Alcalà, investigador sobre inclusió i millora educativa: convivència i aprenentatge cooperatiu, a més d'haver fet diverses publicacions sobre el tema.

4.1. Els models segons Pedro Uruñuela

4.1.1. Enfocament reactiu

L'enfocament reactiu és aquell que dona resposta i pren mesures per solucionar els problemes quan aquests ja s'han produït o detectat. L'objectiu principal d'aquest model és evitar que es produeixin conductes contràries a la convivència.

Per a aquest model és de gran rellevància que hi hagi un reglament estricte que concreti les normes que ha de seguir l'alumnat i les sancions o correccions que corresponen en cada cas. Cerca, sobretot, identificar a l'alumnat protagonista de les conductes disruptives.

Sol responsabilitzar a les famílies de la conducta inadequada de l'alumnat i creu que l'escola ha de centrar-se en els aspectes acadèmics, no ha de perdre el temps en activitats més enllà de les sancions quan sorgeixen problemes.

A més, sol oblidar a l'alumnat no conflictiu, donant per fet que un alumnat sense problemes conductuals ja ha adquirit i desenvolupat adequadament les competències per a conviure com cal.

El principal problema és la seva ineficàcia per a donar resposta a l'aparició de conductes transgressores, ja que oblida factors importants per prevenir l'aparició d'aquestes.

ENFOCAMENT REACTIU

Imatge 2. Gràfic d'enfocament reactiu. Font: Autoria pròpia, basat en:

<https://formacion.intef.es/aulaenabierto/mod/book/tool/print/index.php?id=4257&chapterid=5483>

4.1.2. Enfocament proactiu

Cerca avançar-se a l'aparició dels problemes, treballant la prevenció d'aquests i fomentant en l'alumnat el desenvolupament de competències, habilitats i valors necessaris per a una bona convivència.

També té com a principal objectiu i necessitat eliminar les conductes disruptives, però ho fa des de plantejaments molt diferents dels de l'enfocament reactiu, ja que va més enllà de centrar-se únicament en el càstig.

Els seus dos pilars bàsics són la prevenció i la inclusió, buscant l'establiment d'una convivència positiva en el centre.

A partir de reforçar la cohesió grupal i enaltir el paper de cada individu dins del grup, tracta d'evitar que es produeixin els conflictes.

Tracta d'evitar les situacions d'exclusió, promovent mesures educatives inclusives que es realitzen al centre, sense renunciar per descomptat al dret fonamental dels alumnes d'aprendre.

Surt del punt de partida d'un enfocament sistèmic, compartint la responsabilitat del que succeeix, promovent la capacitació i no exclusivament el control.

Canvia l'enfocament retributiu de les sancions, per l'enfocament restauratiu, centrat en la responsabilització, la reparació i la restauració de les relacions.

Imatge 3. Gràfic d'enfocament proactiu. Font: Autoria pròpia, basat en <https://formacion.intef.es/aulaenabierto/mod/book/tool/print/index.php?id=4257&chapterid=5483>

4.2. Els models segons Juan Carlos Torrego Seijo

4.2.1. Model sancionador o punitiu

El model sancionador és el model més tradicional i està per enfocar la resolució dels conflictes i de gestionar la convivència en l'àmbit educatiu.

Aquest model és de tipus burocràtic, basat en els recursos formals i la normativa establerta pel sistema. Quan es produeix una infracció, es busca aplicar un càstig per tal de corregir el comportament desviat.

El principi fonamental del model sancionador és el punitivisme: la idea que les faltes han de ser castigades per tal de mantenir l'ordre i la disciplina. Aquest enfocament es basa en la creença que el temor al càstig dissuadeix les persones de cometre infraccions.

No obstant això, aquest model sovint no aborda les causes subjacents del comportament problemàtic i pot no promoure una reflexió autèntica sobre les accions i les seves conseqüències.

4.2.2. Model relacional

El model relacional, contrari a l'anterior, se centra en la resolució dels conflictes a través del diàleg i la bona disposició de les parts implicades.

Aquest enfocament és més informal i flexible, ja que la seva aplicació depèn del criteri del docent i de la gravetat del conflicte.

L'objectiu principal del model relacional és promoure la comprensió mútua i la cooperació entre les parts, facilitant la comunicació i l'intercanvi de perspectives. Així, es busca trobar solucions que siguin satisfactòries per a totes les parts implicades. Aquest model pot fomentar relacions més positives i constructives dins

del grup o la comunitat, però requereix un alt grau de compromís i habilitats en la gestió de conflictes per part dels implicats.

4.2.3. Model integrat

El model integrat combina elements del model sancionador i del model relacional, amb l'objectiu de crear un enfocament més equilibrat i efectiu.

En aquest model, es busca flexibilitzar l'aplicació del model sancionador, per permetre una resposta més ajustada a les necessitats de cada situació, mentre s'institucionalitza el model relacional. Això implica la creació d'equips especialitzats en el tractament constructiu de conflictes, com ara mediadors, que poden intervenir per ajudar a resoldre les disputes d'una manera més col·laborativa i participativa.

El model integrat promou la participació activa dels implicats en la resolució dels conflictes i en l'autoregulació de la disciplina, centrant-se a assumir compromisos, reparar els danys i compensar les víctimes.

Aquest enfocament també implica la formalització de mecanismes de diàleg per arribar a acords que substitueixin els càstigs autoritaris per nous compromisos més alineats amb un estil democràtic.

Per tal de funcionar correctament, el model integrat requereix una formació específica en resolució de conflictes i la creació d'un protocol clar sobre els procediments, així com la coordinació d'aquestes actuacions.

Podríem dir, per tant, que ambdues classificacions es poden relacionar de manera que: el model reactiu és semblant al model sancionador, el model proactiu s'assembla al model relacional, i el model integrat combina els anteriors.

5. ENFOCAMENT RESTAURATIU GLOBAL (ERG)

Aquest treball se centra en la següent manera de concebre la convivència, és a partir de tal, que es vol elaborar un pla d'acció que posteriorment es tractarà d'implementar a l'Institut Puig Castellar com a part pràctica.

Es tracta d'un model gestió de la convivència transversal que no està contemplat en les propostes anteriorment comentades, però podríem dir que inclou metodologies proactives i relacionals. Tot i així, és important matissar que no tracta de prevenir conflictes, sinó que vol provenir, concepte que es tractarà més endavant.

L'Enfocament Restauratiu Global (ERG) proporciona metodologies proactives per a la creació d'entorns amables on tothom pugui desenvolupar al màxim les seves potencialitats i, alhora, estratègies o pràctiques responsives i responsabilitzadores, no culpabilitzadores i reparadores per a la gestió del conflicte.

A partir de la promoció de processos inclusius i col·laboratius de responsabilització, reparació del dany, el restabliment de les relacions i, sobretot, el protagonisme de les persones involucrades i la seva comunitat. S'orienta cap a la construcció d'un sentit de col·lectivitat i una convivència solidària, possibilitant una millor comunicació i espais per a una participació activa de tots els membres, buscant així connexions en una societat que està cada vegada més desconnectada i redescobrint aquestes formes noves de convida en conjunt.

5.1. Història: La Justícia Restaurativa

Per entendre les pràctiques i l'enfocament restauratiu cal fer un pas enrere i veure d'on prové aquesta manera de fer i entendre la convivència.

“El movimiento de la justicia restaurativa se inició originalmente como un esfuerzo por replantear las necesidades generadas por los crímenes, así como los roles implícitos en ellos.”

El pequeño libro de la justicia restaurativa / Howard Zehr. (2010)

Les pràctiques restauratives tenen el seu origen en la Justícia Restaurativa, que, segons Howard Zehr, considerat com el principal impulsor i l'avi d'aquesta teoria, és una intenció d'ampliar el cercle dels interessats en el conflicte, tractant de modificar o replantejar el model on l'estat assumeix com a propi el delictes i deixa al marge a la víctima, i a altres membres de la comunitat, que haurien de poder involucrar-se. A més de reconsiderar les necessitats de les parts implicades en aquest conflicte, buscant la responsabilització i la reparació del dany en lloc d'únicament castigar els infractors.

5.1.1. Primers usos

Tot i que sembli que la Justícia Restaurativa és una proposta innovadora i molt moderna, la realitat no és aquesta, molts parlen que el que s'està fent és recuperar el dret perdut. Des d'un punt de vista cultural i tradicional, la Justícia Restaurativa existeix des dels inicis de la humanitat, és la justícia de la comunitat i del sentit comú, ja que poques vegades hi havia lleis escrites per regir la societat, es guiaven per aquesta justícia restaurativa en sentit ampli, en el fet que cada persona sap la diferència entre allò just i injust.

Els antecedents de la justícia restaurativa són, per tant, molt més amplis i les seves arrels molt més profundes que les iniciatives promogudes pels mennonites nord-americans durant els anys setanta, que ara veurem. En realitat, són tan antics com la història humana.

Els pobles indígenes dels Estats Units i Nova Zelàndia, el poble maori, té una llarga història d'utilitzar pràctiques de justícia restaurativa, inclòs l'ús d'un procés de "cercle" en què els delinqüents i les víctimes es reunien amb les seves famílies i comunitats per discutir el dany que s'havia fet i per treballar per la curació i la reconciliació. Aquest enfocament posa l'accent en la importància de les relacions i la implicació de la comunitat en la resolució de conflictes.

D'altra banda, a l'antiga Grècia, a Atenes, les disputes sovint es resolien mitjançant la mediació i l'arbitratge per part d'un grup de ciutadans, més que no pas mitjançant mesures punitives. Aquest sistema va ser dissenyat per fomentar el diàleg i la reconciliació entre les parts implicades. L'objectiu era trobar una solució que satisfés ambdues parts i restituís l'harmonia a la comunitat.

Les pràctiques de justícia restaurativa també s'han utilitzat en altres cultures i societats al llarg de la història, a Àfrica, Àsia i Europa. Aquestes pràctiques reconeixen la importància de la implicació de la comunitat en la resolució de conflictes i el valor de la curació i la reconciliació tant per a les víctimes com per als delinqüents.

5.1.2. Context Modern

En el context modern, la Justícia Restaurativa aflora en molts països, arran de la insatisfacció i la frustració amb el sistema de justícia formal vigent, o d'un interès que ressorgeix per a preservar i enfortir les pràctiques del dret consuetudinari² i les pràctiques tradicionals de justícia. Es comencen a plantejar respostes alternatives al delicte i als desordres socials. Moltes d'aquestes alternatives proporcionen a les parts involucrades, i sovint també a la comunitat pròxima, l'oportunitat de participar en la resolució dels conflictes i d'abordar les seves conseqüències, com antigament s'havia fet.

En la dècada de 1970 veiem els primers casos de Justícia Restaurativa com una reunió i reconciliació entre víctimes i agressors. El primer cas penal registrat en què es van aplicar mesures de Justícia Restaurativa, tot i que encara no rebien aquest nom, és l'anomenat cas Elmira el 1974 a Kitchener, Ontario, Canadà.

El maig del 1974, dos adolescents sota els efectes de les drogues van portar a terme un gran nombre d'actes vandàlics, arribant a causar danys greus en 22 habitatges i negocis. Habitualment, la presó era la condemna per aquest tipus

² Conjunt de pràctiques, d'hàbits i d'usos nats en la voluntat popular que, reiteradament utilitzats, han esdevingut norma amb rang de llei.

d'actes, però un parell de joves agents de llibertat condicional, Mark Yantzi i Dave Worth, van voler intentar gestionar i resoldre el conflicte d'una manera alternativa.

Van preguntar al jutge que portava el cas, a banda de la presó, què passaria si els joves es trobessin cara a cara amb les seves víctimes. Amb la intenció de permetre als joves demanar disculpes directament a les víctimes, reparar els danys causats i acordar una restitució

El jutge va estar d'acord, i els agents van acompanyar als dos joves delinqüents pels carrers de Elmira, on van mantenir reunions, es van disculpar amb les víctimes i van escoltar com el vandalisme havia afectat aquestes. El que van descobrir va ser que les víctimes estaven més interessades a tenir una conversa i en què els delinqüents entenguessin l'impacte de les seves accions, en lloc de buscar únicament un càstig o compensació.

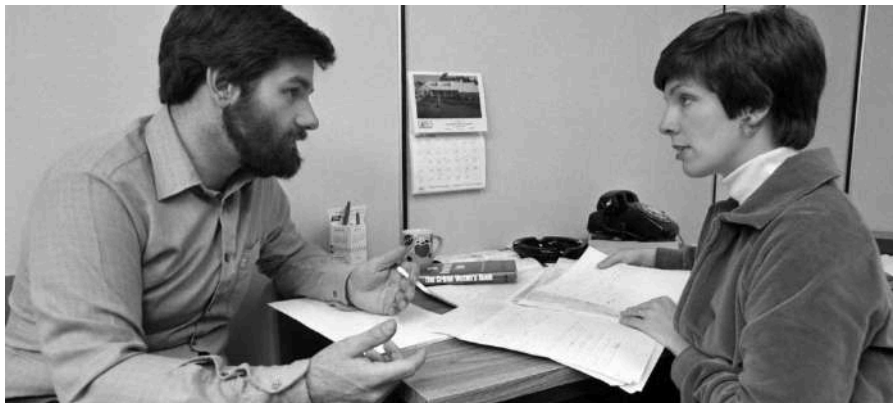
Imatge 4. Article periodístic sobre el Cas Elmira

Imatge extreta de: <https://cjiwr.com/the-elmira-case-story/>

En obtenir aquesta gestió una resposta positiva per part de les víctimes, aquest cas va portar a la creació del primer programa de reconciliació víctima agressor en Kitchener, Ontario, Canadà, amb el suport del Comitè Central Menonita³ i en col·laboració amb el departament de llibertat condicional local. El concepte posteriorment va adquirir diversos noms, com a mediació o diàleg víctima-agressor

³ Els menonites són una escissió de l'Església catòlica en el s. XVI caracteritzats per ser anabaptistes i pacifistes. Actualment, la secció més progressista d'aquest grup amb l'ideòleg Howard Zehr al capdavant estan constituint una alternativa real al sistema retributiu implementant programes de mediació penal a través del Canadà i els Estats Units.

a mesura que es va anar difonent per tot Amèrica del Nord i Europa durant les dècades de 1980 i 1990.

Imatge 5. Mark Yantzi, 1974.

Imatge extreta de: <https://www.creativecapitalofcanada.ca/story/restorative-justice>

En darrera instància, la justícia restaurativa moderna es va ampliar per a incloure també a les comunitats afectives, participant les famílies i els amics de les víctimes i els agressors en processos col·laboratius anomenats reunions i cercles. Les reunions són dirigides en aquest cas a abordar els desequilibris de poder entre la víctima i l'agressor i compten ara amb la participació de persones de suport addicionals.

El 1989 a Nova Zelanda, el poble maori; que com he comentat ja tenia una gran trajectòria històrica en l'aplicació de la justícia restaurativa, des dels seus pobles indígenes, abans que l'anomenéssim com a tal, va proposar un canvi al govern en el model d'atenció dels serveis socials, en ser evidents les seves deficiències, i d'aquí va sorgir el model "Family Group Conference" (FGC), que va suposar un canvi radical de concepció a l'hora de plantejar la seva intervenció.

Aquestes reunions FGC impliquen una presa de decisions entre els equips professionals i les persones amb les persones que treballen, per acompanyar els desitjos de canvi i transformar una situació de dificultat o crisi, donant lloc a connectar la vinculació comunitària amb els requeriments de la societat i, per tant, a la promoció de la responsabilització, la confiança i la participació de les parts implicades, trets característics de l'enfocament de la justícia restaurativa. Així i tot, originalment, es va concebre com un procés d'apoderament familiar, no com a

justícia restaurativa. Es tracta d'un pla que va demostrar tenir un impacte beneficiós per a la redefinició de les polítiques públiques del país.

L'Institut Internacional de Pràctiques Restauratives (IIRP) ara anomena a aquesta adaptació, que s'ha difós per tot el món, una reunió restaurativa. Se li han donat altres noms, com a reunió de responsabilitat comunitària i reunió víctima-agressor.

Avui dia, l'ús de la justícia restaurativa s'ha extrapolat arreu del món a gran quantitat de contextos més enllà de la justícia penal, amb aplicació especialment a l'educació, a l'àmbit laboral i la comunitat de fe.

5.2. El conflicte a la visió restaurativa

Allunyat de la visió bel·licista del conflicte, que el relaciona directament amb la violència, per a l'enfocament restauratiu, el conflicte és positiu, és vist com una oportunitat, com una eina pedagògica. És simplement un xoc de necessitats o interessos, que dona la possibilitat a les persones implicades d'extreure un aprenentatge en solucionar-lo.

El conflicte per a la restaurativa, és inherent a tots nosaltres com a éssers humans, i per tant en ser un fenomen inevitable, no pretén que no succeeixi, sinó que hi estiguem preparats per resoldre'l de manera pacífica, o més ben dit de transformar-lo, a partir del que en restaurativa anomenen provenció.

5.3. La provenció

La prevenció tracta d'evitar que els conflictes succeeixin perquè els considera com a fenòmens negatius, i aplica mesures per intentar aquest objectiu. En canvi, la provenció no vol evitar l'aparició de conflictes.

La provenció, terme creat per John Burton (1990), investigador i mediador de conflictes internacionals, es defineix com allò que podem fer per preparar-nos per afrontar un conflicte, abans de desencadenar-se una crisi que ens desbordi.

Segons Paco Cascón (Juny, 2021), per concretar més a l'àmbit educatiu: "la provenció consisteix a proporcionar a tota la comunitat educativa habilitats, eines i estructures per afrontar els conflictes abans que esdevinguin una crisi". En altres paraules, fomentar actituds i valors que afavoreixin relacions saludables i permetin la resolució adequada dels conflictes quan apareguin per totes les parts implicades. Més enllà d'evitar conflictes innecessaris causats per malentesos, també fa que els conflictes que sorgeixen esdevinguin una oportunitat de creixement personal i de grup.

5.3.1. Escala de la provenció

L'escala de provenció busca actuar de rel. Donat que l'origen dels conflictes és la satisfacció de les necessitats bàsiques, la provenció es planteja com respondre a necessitats emocionals individuals i col·lectives d'un grup, com la seguretat, el reconeixement, la pertinença o la connexió.

Imatge 6. L'escala de la provenció

Imatge extreta de: <https://sites.google.com/view/lescala-de-provencio/catal%C3%A0?authuser=0>

Treballar en la provenció a través de l'escala té impactes positius en el grup i la seva convivència. Alhora, si no la treballem, res no és gratuït, altres situacions poden ocórrer, allunyant-nos de la cultura de pau de manera inadvertida.

5.4. Formes geomètriques

És molt representatiu parlar de formes geomètriques en l'enfocament restauratiu, ja que ens permeten explicar parts fonamentals de la teoria a partir d'elles. Trobem el triangle, el cercle, i el quadrat.

5.4.1. El triangle: La piràmide de l'Enfocament Restauratiu Global

Es tracta d'una piràmide proactiva, que identifiquem en l'enfocament proactiu que hem comentat anteriorment.

En aquest cas l'enfocament restauratiu planteja la convivència estructurada en tres nivells d'intervenció, tal com es mostra en la piràmide:

Imatge 7. Piràmide de l'ERG

Imatge extreta de: *Dossier del Departament d'Educació, "Quan innovar l'escola és humanitzar-la"*

El primer nivell, la base de la piràmide és la part que té més gruix, i fa referència a totes les activitats encaminades a la prevenció de conflictes ocasionats per

malentesos que es poden evitar fàcilment, i/o a la provenció, és a dir, a donar eines i recursos perquè quan un conflicte passi estiguem preparats per solucionar-lo de manera pacífica. En definitiva, pràctiques que tenen com a objectiu crear les condicions perquè es doni una bona convivència, generant un bon clima, afavorint la cohesió grupal promovent estratègies per a la participació i la conversa.

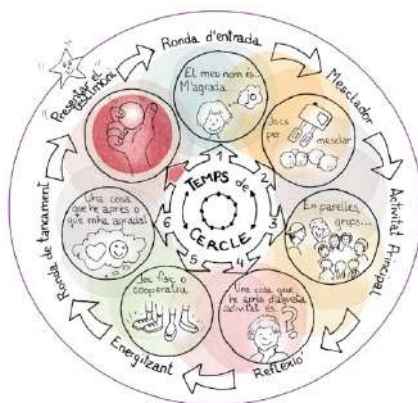
El segon nivell inclou les intervencions quotidianes per a la gestió positiva de les relacions i el conflicte. Això poden ser pràctiques responsives informals, que són converses restauratives, trobades restauratives...

El tercer nivell fa referència a la resposta a conflictes greus, emprant sempre que sigui possible el diàleg entre les parts en conflicte, així com reunions orientades a reconèixer el dany causat i proposar una reparació i una manera de restaurar la relació. Són pràctiques responsives formals, com poden ser les mediacions.

5.4.2. El cercle: temps de cercle

El cercle és una metodologia de treball que ens permet fomentar i treballar molts aspectes rellevants. No es tracta només d'una estructura física, aquesta és important, però ho és més el que es pot arribar a treballar amb ella. L'estructura del cercle ens permet estar tothom al mateix nivell, horitzontalitat, i a la mateixa distància, on tothom pot veure tothom.

Permet generar un espai segur on tots i totes poden expressar les seves idees i opinions, practicar l'escolta activa, i fomentar el respecte cap a les opinions dels altres.

Imatge 8. Temps de cercle

Imatge extreta de:

https://www.encercle.cat/wordpress/wp-content/uploads/2019/09/TC_1_4_digital.pdf

L'estructura d'un temps de cercle serà la que utilitzarem més endavant per construir el pla d'acció, i és la següent:

- RONDA D'INICI:

La ronda d'inici és molt important per donar entrada a la sessió, posar en context del funcionament del cercle si és la primera vegada, situar-nos en la manera de treballar, i serveix per fomentar la presentació entre companys, el coneixement mutu. Per desenvolupar la ronda és necessari fer ús de l'objecte de la paraula, eina que ens serveix per promoure l'escolta al qui parla, l'escolta activa, i per tant un ambient de respecte i pau. És de gran rellevància recalcar que ningú està obligat a parlar o participar en cap moment, tota activitat és voluntària, per tant, si a alguna persona no li ve de gust participar, només cal que passi l'objecte al o la següent.

- RONDA DE MESCLA:

L'activitat de mescla és important per trencar amb la tendència habitual i natural de qualsevol persona en un grup d'asseure o ajuntar-se sempre amb qui té més afinitats o amb qui ja coneix. Això impedeix la creació de noves relacions perquè tothom pugui conèixer tothom, i fomenta, per contra, la creació de grups petits i tancats, i probablement amb alguns membres de l'aula exclosos. L'objectiu principal de les sessions és fomentar la comunicació entre tots, per possibilitar la creació de vincles (per petits que siguin), i això passa per incidir en l'arquitectura del grup promovent de manera sistemàtica agrupacions aleatòries per treballar junts, implica promoure el coneixement mutu i que la zona de confort dins de l'aula passi de ser un grup petit al grup sencer, sempre amb cura i temps, treballant la inclusió, el respecte i els drets de tothom en cada espai i moment relacional, i no deixant que les situacions de discriminació i exclusió es cronifiquin.

- ACTIVITAT PRINCIPAL + REFLEXIÓ:

Aquesta activitat ocupa el gruix més gran de temps de la sessió i també el gruix més gran de sentit i de reflexió. És on es tracta, a partir de diferents metodologies, un tema en concret; l'escolta activa, l'empatia, la coneixença...

Temes que inciten a una posterior reflexió i on els i les alumnes poden teixir més vincle i guanyar en valors.

- RONDA ENERGITZANT:

Són activitats divertides i mogudes, dissenyades per tal de vigoritzar i destensar el grup, per elevar els nivells d'energia i potser per riure una mica.

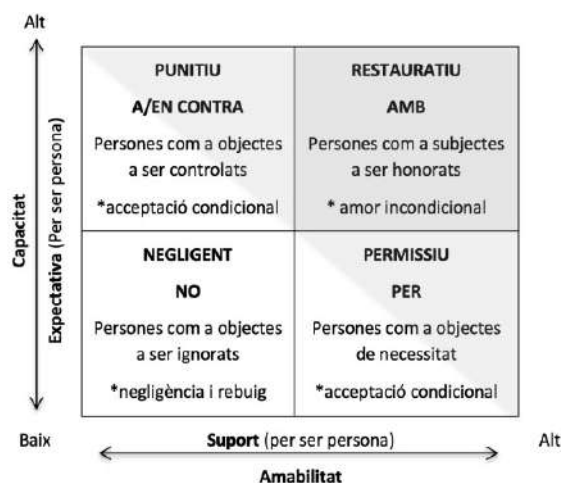
Són més importants del que semblen perquè fomenten un clima agradable i distens en el grup, i trenquen en moltes ocasions amb males vibracions que poden haver-hi entre companys/es.

- RONDA DE TANCAMENT

Es tracta de la ronda final, a la que cada participant té l'ocasió de dir d'alguna manera senzilla què s'emporta del Temps de Cercle. És molt important tancar, recollir i donar sentit al que ha passat i/o donar veu al grup perquè pugui expressar com s'ha sentit.

5.4.3. El quadrat: La finestra relacional

L'última figura geomètrica que utilitzem per explicar l'ERG és el quadrat, que simbolitza la finestra relacional definida per D. Vaandering (2015). Aquesta finestra estableix la relació entre dues coordenades o variables: d'una banda, les expectatives sobre el desenvolupament de l'altre com a persona, que inclou també les exigències i la responsabilització, i, de l'altra, la coordenada horitzontal, que fa referència a la capacitat de donar suport (actuar amb amabilitat) perquè l'altre pugui créixer com a persona. La finestra relacional ofereix un marc per reflexionar sobre com les relacions orienten la gestió de les faltes, incidents i conflictes.

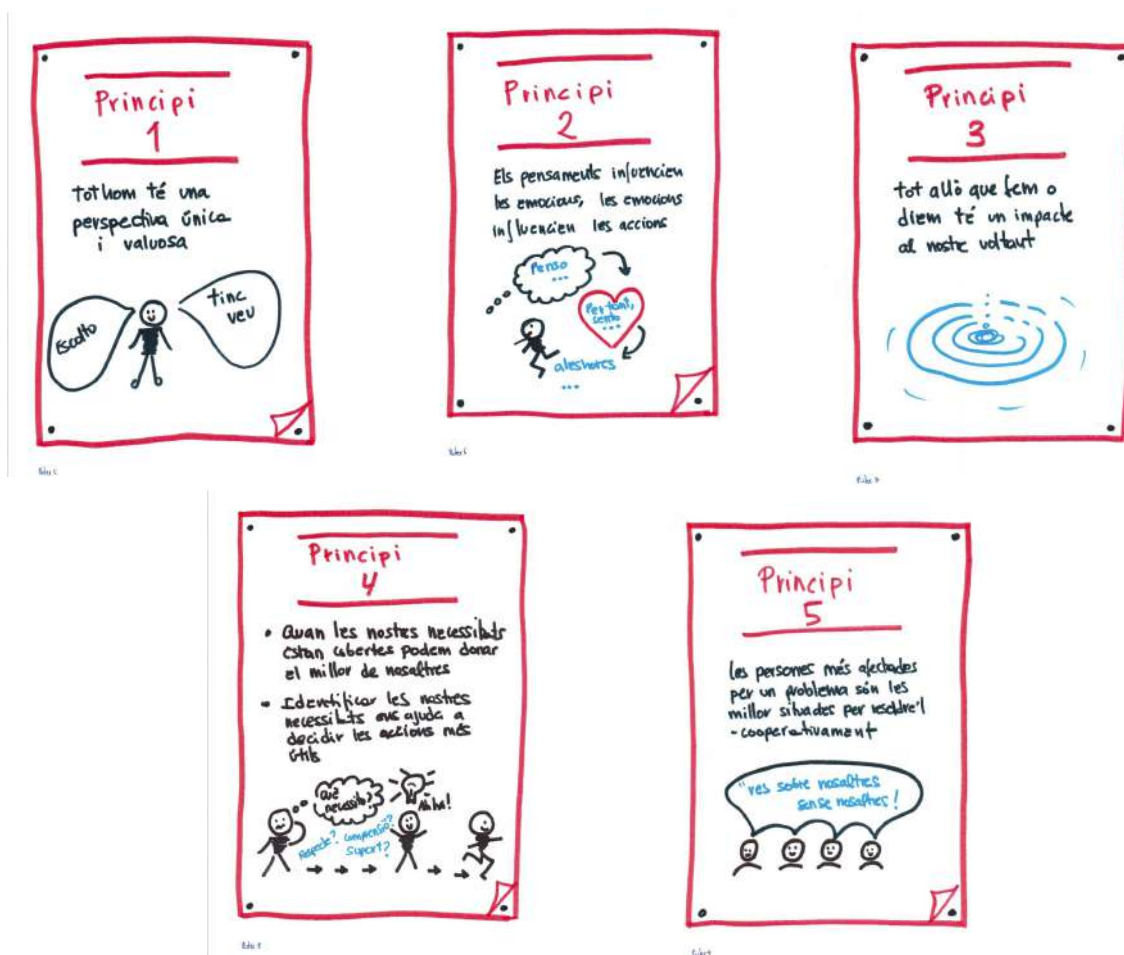
Imatge 9. Finestra relacional

Imatge extreta de:

<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/monografies/manual-enfocament-restauratiu-global/1-dossier.pdf>

5.5. Els 5 principis restauratius

Un espai restauratiu és un entorn acollidor, capaç de fomentar relacions positives i saludables on tothom té l'oportunitat d'expressar i compartir sentiments, emocions i necessitats, per tant, un espai restauratiu és un espai que escolta. Crear espais que permetin a cadascú explicar el seu punt de vista, la seva història, compartir sentiments, necessitats i pensar estratègies per donar-hi resposta promourà la superació de qualsevol situació donada, la responsabilització, la reparació i la resiliència. Anomenem escolta restaurativa a aquella que ens permet seguir els 5 principis que planteja el model restauratiu de Belinda Hopkins i les preguntes restauratives.

Imatge 10. Els 5 principis restauratius de B. Hopkins
<https://www.encercler.cat/wordpress/els-5-principis-restauratius-de-b-hopkins/>

1. Tothom té una perspectiva única i valuosa.
2. Els pensaments influencien les emocions, les emocions influencien les accions.
3. Tot allò que fem o diem té un impacte al nostre voltant.
4. Quan les nostres necessitats estan cobertes podem donar el millor de nosaltres.
Identificar les nostres necessitats ens ajuda a decidir les accions més útils.
5. Les persones més afectades per un problema són les millor situades per resoldre'l - cooperativament.

5.5.1. Belinda Hopkins

La Dra. Belinda va ser una pionera en l'aplicació de l'enfocament restauratiu en entorns juvenils tant al Regne Unit com a altres països. A mitjans dels anys noranta, va fundar Transforming Conflict, una organització que es va convertir en la primera a oferir formació i consultoria a les escoles interessades a desenvolupar un enfocament restauratiu.

Actualment, també treballa en els àmbits de l'atenció social i comunitària.

Imatge 11. Belinda Hopkins

Imatge extreta de:

<https://www.euforumrj.org/en/belinda-hopkins>

Transforming Conflict s'ha establert com un dels principals proveïdors de formació i consultoria en enfocament restauratiu, tant en l'àmbit nacional del Regne Unit com internacional, i ha estat reconegut pel Consell de Justícia Restaurativa del Regne Unit (RJC) per la seva alta qualitat.

Per tal de mantenir-se a l'avantguarda dels desenvolupaments en el seu camp, Belinda H. va passar sis anys investigant les experiències d'aquells/es que han estat implementant pràctiques restauratives a les seves escoles. Els resultats d'aquesta investigació formen la seva tesi doctoral, realitzada l'any 2006, a la Universitat de Reading, i va ser la primera del món en explorar aquest tema. Té una gran passió per compartir com l'ètica, els principis i les pràctiques de l'enfocament restauratiu poden transformar comunitats i institucions.

Encara imparteix cursos de formació, escriu llibres i articles, desenvolupa materials didàctics i parla en conferències, com jo vaig tenir l'oportunitat d'escoltar-la i de parlar amb ella.

Des del 2019, ha augmentat la seva activitat a Europa, establint col·laboracions i enllaços a Bèlgica, Espanya, Ucraïna i Alemanya.

Modera la pàgina de Facebook anomenada European Circle for Restorative Educators, amb la intenció de crear un espai on les persones puguin connectar-se i donar-se suport mútuament.

A més, Belinda està acreditada com a Practicant Acreditada pel Consell de Justícia Restaurativa del Regne Unit i forma part del Comitè de Formació del Fòrum Europeu per a la Justícia Restaurativa.

Belinda H. és una de les autores més publicades al món en l'àmbit de la restaurativa tant a les escoles com a les cures. Els seus llibres pioners 'Just Schools' (JKP 2004), 'Just Care' (JKP 2009) i The Restorative Classroom (Optimus 2011) són aclamats internacionalment.

5.6. La Comunicació No Violenta (CNV)

La Comunicació No Violenta és una proposta comunicativa, plantejada per Marshall B. Rosenberg, que pretén aportar principalment compassió i comprensió a les relacions humanes. Es tracta d'una proposta de comunicació simètrica, assertiva i empàtica.

La Comunicació No Violenta permet que escoltem i ens expressem honestament les nostres pròpies necessitats més profundes i també les de la resta de persones, gràcies a l'èmfasi que fa en l'escolta activa i empàtica, que és un concepte clau en aquest àmbit.

Planteja que, per arribar un món més pacífic, i resoldre conflictes sense violència ni coacció és necessari eliminar el llenguatge coactiu o manipulatiu que genera culpa, vergonya, judicis, crítica i exigències, ja que aquestes contribueixen a l'aparició de conductes violentes. Segons la CNV, la majoria dels conflictes entre individus o grups sorgeixen d'una comunicació inadequada de les seves necessitats.

Aquesta aportació tan rellevant, s'explica a partir de dues figures:

→ El Xacal: Té el següent estil de comunicació

- Emet judicis i diagnòstics.
- Es guia per la dominància, l'exigència i la competició.
- Encaixa la realitat en compartiments estàtics (correcte o equivocat).
- Creença de merèixer.
- Utilitza el llenguatge de la crítica i l'acusació.

Imatge 12. Girafa i Xacal

Imatge extreta de:

<https://www.hacemoslaspace.com/comunicacion-no-violenta-chacal-jirafa/>

→ La Girafa: Té el següent estil de comunicació

- Intenta ser objectiva.
- Té en compte els sentiments i necessitats pròpies i dels altres.
- Es guia per l'acceptació i la compassió.
- Rep amb empatia.
- S'expressa amb honestedat.

Existeixen 4 passes per aconseguir portar a terme la CNV, aquests són els següents:

1. Observació dels fets: Observar i descriure la realitat objectivament, sense jutjar, avaluar, comparar, suposar ni distorsionar l'ocorregut. (Veig...)
2. Identificació i expressió de les emocions: Identificar què t'ha fet sentir la situació i transmetre-ho a l'altra persona o grup implicat. És important tenir un ampli vocabulari emocional per a ser precís. (Em sento...)

3. Identificació de necessitats: Descobrir quina necessitat hi ha després d'aquesta emoció. S'ha de distingir la necessitat identificada de l'estratègia per a resoldre-la. (M'agradaria/necessito...)
4. Formulació de la petició: Fer una petició que sigui raonable, concreta i negociable i formulada en termes positius (demana el que vols, no el que no vols). (Podries..., què et sembla si...)

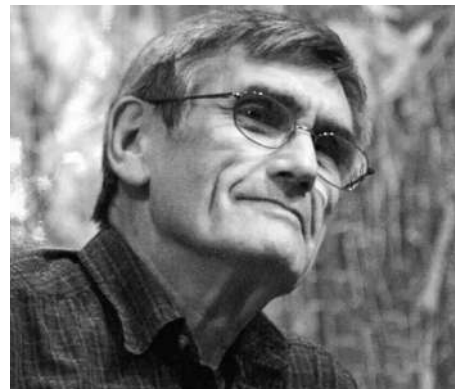
5.6.1. Marshall Rosenberg

Marshall Rosenberg (1934-2015) va ser un psicòleg i educador estatunidenc conegut per la seva defensa de la justícia restaurativa, però sobretot per ser el creador de la Comunicació No Violenta.

Les preocupacions de Rosenberg feien referència sobretot, a la manera en què ens comuniquem en situacions de conflicte. Des de ben petit, Rosenberg es va plantejar una pregunta, que el va portar a desenvolupar el seu model: “Què succeeix que ens desconnecta de la nostra naturalesa solidària i ens porta a comportar-nos de manera violenta i abusiva?”

El psicòleg va dedicar bona part de la seva vida a la recerca d'alternatives eficaces a la manera habitual de relacionar-nos, i va idear la teoria de la Comunicació No-Violenta, explicada anteriorment.

Tot i així, el seu treball no es va limitar a la teoria; es va involucrar activament en processos de pau, portant el seu mètode a regions conflictives com Israel/Palestina, Nigèria i Sèrbia, demostrant l'aplicabilitat universal de la CNV.

Imatge 13. Marshall Rosenberg

Imatge extreta de:

<https://www.mentesombrosa.com/biografia-de-marshall-rosenberg-y-su-aporte-sobre-la-comunicacion/>

6. RECORREGUT PERSONAL I FORMACIÓ

Durant els darrers anys participat en diversos projectes i rebut formacions relacionades amb la gestió de la convivència i l'enfocament restauratiu, on hem pogut coincidir amb grans personalitats de l'àmbit, i hem pogut escoltar la visió i els coneixements d'experts i companys que també tenen inquietud en aprendre sobre aquest món. Tot això ha donat empenta i bagatge per poder copsar un pla d'acció propi, aplicant tot l'aprens.

6.1. GIUP

Aquest Treball de Recerca no s'entén sense el projecte GIUP en el que vam participar, al meu institut, el Puig Castellar.

GIUP és PUIG al revés. El concepte sorgeix el curs 2013-2014 quan es va iniciar el projecte, amb la intenció de fer una mirada diferent dels conflictes i successos sobretot relacionats amb la convivència escolar, de treballar en el dia a dia d'una manera alternativa i de canviar la perspectiva en com mirem les situacions. La base del projecte és el foment de la convivència, i per això, es treballa conjuntament tant professorat com alumnat voluntari.

El projecte s'erigeix principalment a partir de l'apadrinament, que realitzen els alumnes de quart, voluntàriament, als seus companys de primer d'ESO. La figura del padrí/ina és cabdal perquè representa un referent positiu. D'una banda, acompanya en l'adaptació al nou cicle, ofereix ajuda tant en l'àmbit acadèmic com en la part més emocional i de suport personal, i és una figura que es fa propera a l'alumne/a de primer, es produeix una connexió d'igual a igual. I, d'altra banda, lligat al que comentava, trenca barreres intergeneracionals, fomentant, per tant, un clima segur i de confiança a l'institut, on els grans no "trepitgen" als petits.

A partir del GIUP es desenvolupen activitats de tipus divers, des de l'organització dels festivals de Nadal o carnaval, fins a xerrades o dinàmiques de grup, i també,

molt important, s'ofereix l'espai de padrins a l'hora del pati, un espai on l'alumnat de primer pot acudir per compartir temps amb els padrins i demanar ajuda si la necessita, o parlar de qualsevol cosa. Actualment, és un espai polivalent que té utilitats diverses.

Imatge 13, 14. Espai de padrins, GIUP 2022-2023
Font pròpia.

El GIUP és el projecte que vull utilitzar i potenciar amb el meu pla d'acció. Ja que considero que és un projecte excepcional, l'objectiu és, que el pla d'acció sigui impartit per l'alumnat voluntari que participa del projecte, i d'aquesta manera reduir la càrrega en el professorat i donar experiències i enfortir els vincles entre padrins i apadrinats.

6.2. Xarxa de valors

La Xarxa de Transmissió de Valors i Missatges Positius és un programa impulsat pel Servei de Convivència, Desenvolupament Comunitari i Civisme de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet. El seu objectiu principal és crear un espai on els veïns i

veïnes de la ciutat puguin treballar conjuntament per millorar la convivència. Per aconseguir-ho, la Xarxa ofereix els mitjans i el suport necessari perquè cada persona pugui implicar-se activament en la promoció de valors positius a la comunitat.

Aquest projecte busca afavorir el coneixement mutu i la col·laboració entre els ciutadans, amb l'objectiu de convertir-los en agents actius de la convivència. A través de la Xarxa, es promou la creació de vincles que permetin millorar les relacions entre les persones i entre aquestes i el seu entorn, tot defensant la igualtat de drets i deures des de l'equitat.

La Xarxa treballa la diversitat i la interculturalitat com a valors fonamentals per al desenvolupament de la ciutat. Aquest enfocament no només reforça el respecte per les diferents cultures i identitats, sinó que també busca una millora contínua en la convivència, basant-se en la proximitat i en l'atenció a les necessitats concretes de cada comunitat.

Es tracta d'un projecte en constant evolució, amb la voluntat d'adaptar-se i enriquir-se a partir de la col·laboració de tots els veïns i veïnes de Santa Coloma de Gramenet.

La Xarxa de Valors de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet ha estat una gran acompanyant durant tot aquest procés, ha fet possible que rebés formacions i que participés de moltes jornades i activitats amb altres centres i companys de la ciutat a partir del projecte de Centres per la convivència.

6.2.1. Centres per la convivència

Centres per la Convivència és un programa d'àmbit socioeducatiu de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet i el Servei de Convivència, Desenvolupament Comunitari i Civisme amb la col·laboració i participació dels centres públics de secundària i el suport dels serveis d'Educació, Salut, Igualtat, Infància i Joventut i del Departament d'Educació de la Generalitat.

Té l'objectiu d'establir un model d'intervenció de ciutat a través de l'articulació d'una xarxa de col·laboració que impulsa i dinamitza models de convivència positiva, a través de l'intercanvi, la participació i la representació dels diferents agents que conviuen als instituts públics de la ciutat: professorat, alumnat, famílies i altres agents comunitaris.

Aquest gran projecte m'ha permès conèixer a molts companys i companyes d'arreu de la ciutat i, a més, m'ha donat l'oportunitat de participar en les diferents jornades intercentres que anualment organitzen, on he pogut aprendre aspectes molt rellevants sobre la restaurativa i altres temes d'interès social

Imatge 15. Esquema dels instituts públics de Santa Coloma de Gramenet vinculats al projecte "Centres per la convivència"

<https://www.gramenet.cat/ajuntament/arees-municipals/la-xarxa-de-valors/centres-per-la-convivencia/>

6.2.1.1. Jornada Intercentres 1 (10/03/2023)

La primera jornada intercentres en la qual vaig poder participar va ser molt enriquidora, sobretot perquè vaig tenir el privilegi de poder conèixer Belinda Hopkins, amb qui vaig poder intercanviar punts de vista i em va donar lliçons que em servien fins al dia d'avui per poder desenvolupar el treball. A més, durant la jornada, conjuntament amb els meus companys i companyes vam explicar el projecte del GIUP a tothom qui va assistir.

Imatges 16 i 17. Jornada Intercentres 1, La CIBA⁴, Santa Coloma de Gramenet
Font pròpia

6.2.1.2. Jornada Intercentres II: Visita a un institut restauratiu, Can Periquet (23/02/2024)

Aquesta jornada intercentres va ser molt útil per a entendre l'aplicació pràctica de l'enfocament restauratiu en un centre educatiu.

L'Institut Can Periquet a Palau de Plegamans és un institut que aplica la restaurativa de manera transversal en totes les seves activitats diàries i el desenvolupament de la tasca educativa, això com en l'organització i estructura del currículum i el centre. Durant la jornada vam experimentar el funcionament d'una classe, i ens van realitzar unes dinàmiques que acostumarien a fer. La manera de fer del centre era molt diferent de la dels centres educatius a l'ús, i semblava que els resultats eren molt positius.

Tot i així, a posteriori, vam arribar a la reflexió que la tipologia de centre i el perfil de l'alumne eren molt allunyats del que trobem a Santa Coloma, i això fa que s'hagin de replantejar moltes coses, perquè és molt probable que el mateix model aplicat a un institut colomenc no funcionaria de la mateixa manera, a causa de les seves característiques.

⁴ Espai de recursos per a dones, d'innovació i economia feminista Santa Coloma de Gramenet

Imatges 16 i 17. Jornada Intercentres 2, Can Periquet, Palau de Plegamans
Font pròpia.

6.2.1.3. Jornada Intercentres III (14/05/2024)

La tercera i última jornada intercentres va ser en format divulgatiu, on els alumnes que havíem estat formats i après sobre l'enfocament restauratiu, vam impartir coneixements bàsics a diferents companys dels diversos instituts de Santa Coloma que hi van assistir, i també companys de l'institut Can Periquet que van venir expressament.

Imatges 18 i 19. Jornada Intercentres 3
Mas Fonollar, Santa Coloma de Gramenet
Font pròpia.

6.2.2.3. Formació en l'enfocament restauratiu global

Gràcies també a la Xarxa de Valors i al projecte Centres per la convivència, em vaig poder formar en l'enfocament restauratiu global, amb l'experta en l'àmbit Elisenda González. Aquesta formació de vint hores em va donar gran quantitat de coneixements que m'han servit per a elaborar el present treball de recerca i per descomptat el pla d'acció.

Imatge 20. Certificat que acredita la formació en l'enfocament restauratiu global
Font pròpia.

7. EL MEU CENTRE: EL PUIG CASTELLAR

L'Institut Puig Castellar és el més antic dels centres d'educació secundària de Santa Coloma de Gramenet, una institució pública de referència en l'àmbit educatiu, i també cultural, de la ciutat des de la seva apertura en l'any 1968, que forma part intrínseca de la història d'aquesta.

És un Institut que ofereix educació secundària obligatòria (ESO) i postobligatòria; batxillerat científicotecnològic i social humanístic, i cicles formatius de grau mitjà i superior d'administració i comunicació, i finances i informàtica.

És en aquest centre educatiu, on es vol implementar el pla d'acció que aquest Treball de Recerca planteja, per contribuir a la millora del benestar tant de l'alumnat com del professorat, i per tant de la convivència.

Per poder dur-lo a terme, és necessari fer una anàlisi general del centre, dels diferents plans que intervenen, d'una manera o una altra, en l'àmbit de la convivència, i d'aquells factors que poden ser rellevants en l'elaboració d'un pla propi, perquè aquest sigui rigorós i adaptat a les especificitats que presenta l'institut.

7.1. Pla d'Atenció a la Diversitat

El Pla d'atenció a la diversitat és el marc en què es recullen les actuacions que el centre educatiu preveu per ajustar l'atenció educativa a les característiques i necessitats de tots els alumnes. Tal com diu el pla esmentat, l'Institut Puig Castellar és un centre acollidor, ja que treballa per garantir la inclusió escolar i social de tot l'alumnat amb independència de la llengua, cultura, consideració social i origen. Per això es tracta d'organitzar l'atenció educativa promovent l'equitat educativa per assolir la igualtat en les possibilitats i el ple desenvolupament dels potencials dels alumnes, del professorat i de les famílies. També es fomenta l'educació intercultural, basada en la igualtat, la solidaritat i el respecte a la diversitat de cultures, en un marc de diàleg i convivència. És també un institut que treballa per l'educació

inclusiva, i des de la Comissió d'Atenció a la Diversitat s'impulsa l'institut per avançar en el model d'escola per a tothom.

Els quatre principis bàsics de l'escola inclusiva són:

- Principi d'inclusió: Tots els alumnes poden aprendre junts, per tant, tots els alumnes van a l'escola del barri i a la classe que els correspon per edat.
- Principi de normalització: Tots els alumnes reben un programa educatiu adequat. Cal tractar a tots els alumnes de la mateixa manera, evitant les actituds compassives o sobreprotectores.
- Principi de personalització: Tothom és igual, però cadascú d'acord amb les seves característiques personals. Tots els alumnes reben un currículum apropiat a les seves necessitats.
- Principi d'igualtat d'oportunitats: Cal donar a aquells que més necessiten els recursos que els facin falta per poder assolir els seus objectius d'aprenentatge. Tots els alumnes participen en les activitats complementàries i extracurriculars. Tots els alumnes es beneficien de la cooperació i col·laboració entre l'escola, la casa i la comunitat.

Sota aquests principis s'elabora el pla d'atenció a la diversitat que té en compte els criteris generals establerts pel Departament d'Ensenyament, i que s'intenta sigui coherent amb el desplegament i concreció del currículum, així com amb la resta d'elements que formen part del projecte educatiu, especialment pel que fa al pla d'acció tutorial i orientació dels alumnes.

Observar els factors de diversitat és fonamental per poder copsar un bon pla d'acció, en la mesura que aquests factors mostraran potser, els temes a tractar, allò que cal enfortir o allò que ja està ben interioritzat. Donat que el meu objectiu és implementar-ho al conjunt d'alumnes d'ESO, només tindrè en compte dades d'aquest període educatiu.

Per tal de fer una bona anàlisi, hem dividit els factors de diversitat que es tindran en compte principalment en tres apartats diferenciats:

- Les nacionalitats, que reflecteixen en gran mesura la diversitat cultural del centre.

Trobem 25 nacionalitats diferents.

- Els alumnes amb necessitats educatives específiques derivades de la incorporació tardana al sistema educatiu o derivades de situacions socioeconòmiques especialment desfavorides (NEEB).

202 alumnes de 487, la qual cosa suposa un 41,48%.

- Els alumnes que tenen necessitats educatives especials, que són els afectats per discapacitats físiques, psíquiques o sensorials, els que manifesten trastorns greus de personalitat o de conducta o els que pateixen malalties degeneratives greus (NEEA).

89 alumnes de 487, que suposen un 18,27%.

Per entendre com afecten aquests factors a les dinàmiques socials del centre, i en quina mesura poden condicionar la convivència, considerem necessari aportar una mirada experta a aquesta anàlisi, per aquest motiu fem una entrevista informal al personal de l'Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica del Departament d'Educació. Que ens aporta la següent mirada:

- Segons aquests experts, la diversitat és un factor que influeix clarament la convivència, especialment la diversitat cultural. Un alumne nouvingut, per exemple, que potser té un nivell d'escolarització més baix que la resta de companys, o bé una persona que té una cultura diferent de la resta, presentarà dificultats en la inclusió social i potser serà reticent a l'acceptació de segons quins temes o conductes, el que condicionarà la convivència, van dir. Per aquest motiu, ambdós experts van coincidir en el fet que és cabdal la

gestió que el centre faci de la diversitat. Van comentar que són de gran rellevància els plans i projectes que el centre té en aquest cas per gestionar la diversitat, i dependrà de la bona o mala gestió que es faci, i dels espais que es dediquin a atendre-la, que afectarà d'una manera o d'una altra les dinàmiques socials de l'institut. Però per descomptat aquests plans hauran de ser d'una manera diferent si el perfil de l'alumne és més homogeni o heterogeni, la diversitat s'haurà de gestionar d'una manera diferent, i per tant la convivència també.

Van aportar també el fet que s'ha d'aprofitar la diversitat existent, en aquest cas sobretot la interculturalitat, com un factor positiu. Per tant, es tracta que els centres l'han de tenir en compte, però no com un indicador negatiu sinó com una característica més del perfil de l'alumne que afavorirà en alguns sentits i requerirà una major incisió en altres temes.

Finalment, un altre punt destacable són els recursos que té el centre, la macroestructura: les ràtios, els recursos personals, etc. Són claus per donar una atenció individualitzada i per poder gestionar la diversitat de manera adient.

A partir d'aquesta reunió entenem millor la importància de la diversitat en les dinàmiques socials del centre, com influeix a la convivència i la importància dels plans a l'hora d'incidir en el punt concret on volem actuar. El PAT (Pla d'Acció Tutorial) és el pla més indicat, ja que molts dels objectius que proposa el pla de convivència, es porten a terme a partir d'accions tutorial, i pot permetre implementar dins d'ell el nostre pla restauratiu.

7.2. Pla d'acció tutorial

El PAT és el document on es recullen totes les intervencions que els/les tutors/es i el professorat del centre hauran de realitzar respecte de la tutoria. És al pla d'acció tutorial on tenim intenció d'aplicar el pla d'acció restauratiu.

Entre altres coses, el PAT té com a part fonamental uns objectius a aconseguir, considerem important fer referència als que atenen el període de l'ESO que, segons el document, es divideixen en dos grups, i són els següents:

Objectius generals:

- Fomentar un ambient de convivència, tolerància i respecte entre els membres del grup classe i entre tots els membres de la comunitat educativa.
- Fomentar la igualtat de gènere i oportunitats davant les diferències socials.
- Fomentar el civisme i l'esperit crític, així com l'autoconeixement i el coneixement de la societat, el paper que s'hi juga en la mateixa i el que es pot jugar per tal de millorar-la.
- Fomentar coneixement d'un mateix, de les capacitats i habilitats així com l'impuls dels hàbits d'estudi.
- Fomentar l'ús responsable de les tecnologies així com dels dispositius mòbils i les xarxes socials.
- Fomentar bons hàbits d'alimentació i salut, fomentant l'autoestima i trencant els estereotips.
- Orientar acadèmicament l'alumnat per tal que pugui escollir les optatives adients per tal de formar el seu perfil acadèmic d'acord amb allò que voldrà estudiar.

Objectius específics:

- Orientar tan personal, acadèmica i professionalment al nostre alumnat.
- Fomentar la cohesió i dinamitzar el grup classe.
- Coordinar l'activitat educativa entre els membres dels equips docents.
- Afavorir la comunicació del centre amb les famílies de l'alumnat.
- Col·laborar en els aspectes organitzatius del centre.

Seguint la línia d'aquest PAT, que valorem molt positivament, elaborarem un pla d'acció que contribueixi a aconseguir els objectius plantejats a partir d'un enfocament restauratiu.

7.3. Pla de convivència

El pla de convivència del centre reflecteix les accions que es volen dur a terme per tal d'assolir una bona convivència escolar. Es tracta d'un pla que realitza un diagnòstic general sobre la situació en termes de convivència en la qual es troba el centre, a partir d'uns paràmetres, i planteja actuacions per millorar-ne l'estat d'aquests. Els paràmetres plantejats, amb les respectives definicions del Departament d'Educació i FP de la Generalitat de Catalunya, són els següents:

- Coeducació: és l'acció educadora que potencia la igualtat real d'oportunitats i valora indistintament l'experiència, les aptituds i l'aportació social i cultural de dones i homes, en igualtat de drets, sense estereotips sexistes, homofòbics, bifòbics, transfòbics o androcèntrics ni actituds discriminatòries per raó de sexe, orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.
- Educació intercultural: és una resposta pedagògica a l'exigència de preparar a la ciutadania perquè pugui desenvolupar-se en una societat plural i democràtica. Té com a finalitat última la igualtat en drets, deures i oportunitats de totes les persones i el dret a la diferència en un marc de valors convivencials compartits, tot promovent espais de relació i inclusió. Així mateix, promou l'ús de la llengua catalana en un marc plurilingüe com un element de cohesió i igualtat d'oportunitats.
- Educació per la pau i educació socioemocional: L'educació per la pau té com a objectiu promoure una cultura de pau i no-violència, basant-se en valors que afavoreixin la convivència i millorin la vida de les persones. Inclou valors, actituds i pràctiques que construeixen aquesta convivència pacífica. D'altra banda, l'educació socioemocional capacita les persones per reconèixer, expressar i gestionar les emocions pròpies i alienes de manera positiva, afavorint les relacions i la vida en societat.
- L'educació en l'esforç i la gestió positiva dels conflictes: D'una banda, l'esforç és la capacitat de treballar per aconseguir objectius, essent fonamental per al

rendiment escolar i per superar obstacles. El valor de l'esforç ajuda els estudiants a desenvolupar les seves capacitats i obtenir millors resultats.

D'altra banda, es tracta de repensar la diferència entre conflicte i violència, la pau positiva i la proactivitat, i identificar valors com el respecte, la participació i la inclusió. Segon, reflexionar sobre com interpretem les conductes, desafiaments i la importància de crear entorns amables i un sentiment de pertinença. Finalment, desenvolupar habilitats per gestionar relacions de manera positiva mitjançant l'aprenentatge de metodologies concretes. En conjunt, busca fomentar la convivència a través de valors i pràctiques constructives.

- L'absentisme i conflictes greus: L'absentisme és l'absència reiterada i no justificada, dins l'horari escolar, d'alumnat en edat d'escolarització obligatòria en el centre educatiu on està matriculat. I els conflictes greus són aquelles conductes tipificades com a faltes greument perjudicials per a la convivència en l'article 37 de la Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació; entre d'altres, indisciplina, injúries, amenaces, agressions i vexacions personals, danys materials i patrimonials, alteració injustificada i greu de les activitats del centre, possessió de mitjans o substàncies perjudicials per a la salut, etc. Aquestes conductes s'han de considerar especialment greus quan impliquin discriminació per raó de gènere, sexe, raça, naixença o qualsevol altra condició personal o social dels afectats.
- Acollida i organització: Un marc organitzatiu que gestioni, faciliti, articuli i doni sentit tant a les actuacions com als processos i que potenciï un clima participatiu, positiu i creatiu. Amb un paper predominant de la comissió de convivència i de la figura del coordinador/a de coeducació, convivència i benestar emocional (COCOBE).

L'acollida és el conjunt sistemàtic d'actituds i actuacions que el centre educatiu posa en funcionament per acompanyar els nous membres de la comunitat escolar, o els que s'incorporen després de processos d'absència, en la vida i la cultura del centre i, alhora, fer-los participants dels projectes que s'hi desenvolupen. El centre educatiu ha d'elaborar un Pla d'Acollida que

defineixi els procediments a seguir durant l'arribada de nous membres de la comunitat escolar

- Estructura i gestió de recursos: Entenem per estructura de centre l'organització que afavoreix la planificació, coordinació i seguiment de les activitats previstes per a la consecució de determinats objectius. Aquesta estructura de centre ha de facilitar la participació i la presa de decisions de tota la comunicació escolar. Entenem per gestió de recursos la implementació eficient i eficaç dels recursos humans i materials del centre educatiu orientats a assolir uns objectius determinats.
- Participació: En l'àmbit educatiu participar vol dir, sobretot, ser protagonista del mateix procés educatiu. La participació educativa és el camí per avançar en processos comunitaris de treball i d'aprenentatge en xarxa, orientats a l'èxit educatiu, a l'afavoriment de la convivència i a la millora de l'entorn

Havent observat els objectius previstos pel centre per abordar de manera integral la convivència, ens adonem que en aquesta planificació s'inclouen actuacions íntimament relacionades amb l'enfocament restauratiu; l'educació socioemocional, l'educació per la gestió positiva dels conflictes i l'educació en la pau, entre d'altres. Relacionat amb la restaurativa, es planteja principalment el tema de la mediació, a més d'actuacions pel foment de la coeducació i l'educació socioemocional a partir d'accions més concretes en altres documents del centre com el PAT, així com una carta de compromís educatiu com una mesura perquè els i les alumnes es comprometin a mantenir un comportament adequat durant l'horari lectiu.

Això dona cabuda al nostre pla com una mesura o actuació més que podria afavorir l'acompliment dels punts plantejats.

7.3.1. COCOBE (Coordinador de coeducació, convivència i benestar emocional)

Es tracta d'una figura que el Departament d'Educació va introduir als centres educatius l'any 2023, i que té com a principals funcions les següents:

- Vetllar perquè el projecte educatiu de centre incorpori els vectors de benestar emocional, coeducació, ciutadania democràtica i consciència global.
- Garantir el respecte de tot l'alumnat.
- Fomentar entre la comunitat educativa l'ús de mètodes de resolució pacífica dels conflictes.
- Promoure estratègies per identificar possibles situacions de risc i impulsar les mesures d'intervenció.
- Donar a conèixer i proposar activitats formatives adreçades a la comunitat educativa sobre aquest àmbit.

Per tal de comprendre millor el funcionament de la convivència al centre, es va realitzar una entrevista al Domènec Massiques, coordinador de convivència de l'institut fins a l'any passat, per tal que pogués explicar més al detall tot aquest tema.

De l'entrevista extraïem principalment que:

- El coordinador de convivència té una tasca reactiva, és a dir, actua quan ja ha aparegut un conflicte.
- L'aspecte proactiu es treballa a partir de xerrades de caràcter divers que són gestionades per la coordinació pedagògica i la tutoria, i que, per tant, s'inclouen en els diferents plans del centre.
- Davant d'un conflicte, en primer lloc, es porta a terme una investigació per saber la tipologia i la gravetat d'aquest, per a posteriorment actuar en base això; si es tracta d'un conflicte lleu on la situació dels participants del conflicte és simètrica, és a dir, no s'exerceix violència d'una part sobre l'altra, sinó que és potser un conflicte o discussió on ambdues parts es molesten entre si, es tracta d'abordar a partir de la mediació, i es realitza un avís. En canvi, si parlem d'un conflicte on la gravetat és major, s'aplica la normativa i, per tant, una mesura punitiva.

A més, si les actuacions mediadores o restauratives, no funcionen, s'aplica també la disciplina.

- Les NOFC, és a dir, la normativa, és molt important per a mantenir l'harmonia del centre. Molts alumnes que no es mostren disposats a millorar a partir de les mediacions, mantenen un comportament positiu gràcies a la presència de normes que regulen les accions contràries a la convivència.

A més, considera que, que hi hagi una normativa ben definida, ajuda al fet que hi hagi justícia, perquè tothom està subjecte als mateixos paràmetres, i dona seguretat a l'alumnat pel fet que senten que les accions tenen conseqüències.

- L'institut està content amb la línia d'actuació que es porta a terme i el model de gestió de la convivència que s'aplica, i considera que funciona, tot i que es produeixin conflictes, però aquest és un fet normal. La valoració és positiva.

8. PLA D'ACCIÓ RESTAURATIU

Els factors analitzats i estudiats ens porten a l'elaboració d'un pla d'acció restauratiu per ser aplicat a l'Institut Puig Castellar.

Després d'haver estudiat en profunditat l'enfocament restauratiu global, es busca la creació d'un pla que pugui millorar la cohesió grupal a les aules, i que treballi principalment l'aspecte de la provenció a partir de la promoció de valors universals, amb l'objectiu final de millorar la convivència del centre i el benestar tant de l'alumnat com del professorat.

Havent analitzat els diferents tipus de models de gestió de convivència, podríem dir que el Puig Castellar presenta un model integrat de gestió, ja que combina mesures punitives i es regeix per una normativa, però és flexible en la gestió dels conflictes tot depenent de la seva tipologia i gravetat. A més, formalitza els mecanismes de diàleg entre els implicats en un conflicte, a partir de la mediació, per tant, actuant per responsabilitzar les parts implicades.

Al centre, d'una banda, el coordinador de convivència s'encarrega de la part reactiva de la gestió de la convivència, i actua quan un conflicte succeeix. D'altra banda, els plans de convivència i d'acció tutorial, proposen i promouen actuacions dirigides a una acció més proventiva, a partir de xerrades o tutories.

Veient que el professorat i la direcció estan contents amb aquest model i funcionament, considerem que realitzar canvis estructurals és quelcom inviable i poc realista, per tant, el pla d'acció ha d'anar dirigit a enfortir la part proventiva de la convivència.

El PAT és el pla que ens sembla més adient per poder introduir-ne aquesta proposta, seguint la línia de treball que té. Però en aquest cas, no seria implementada pel professorat sinó que aprofitant el projecte GIUP d'apadrinament, i enfortint-lo d'aquesta manera, serien els padrins/es qui la portarien a terme.

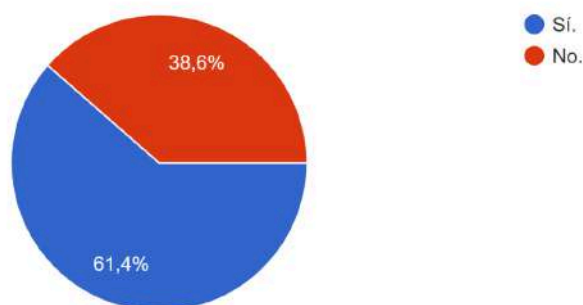
El pla d'acció, per tant, es planteja per ser implementat al primer curs de l'ESO, perquè es tracta d'un curs que suposa la incorporació a un nou cicle, a un espai acadèmic, però també social, que presenta unes característiques molt diferents de l'anterior. On es comparteix temps i espai amb persones d'edats més elevades, i on es desenvoluparà un creixement personal intel·lectual i identitari molt important. Fomentar valors i convivència positiva des de la base de l'etapa educativa, pot garantir una millora a posteriori del comportament i les dinàmiques de l'alumnat.

Abans de fer la proposta definitiva, vam dur a terme una sessió pilot amb la mateixa estructura i intenció que tindria el pla, per tal d'observar si funcionaria, i també possibles errades o canvis a fer. Posteriorment, vam realitzar un qüestionari a l'alumnat per recollir les seves impressions sobre la sessió.

A l'enquesta van respondre un total de 70 alumnes, actualment de segon d'ESO, que l'any passat van experimentar la sessió pilot. Les respostes s'analitzen a continuació.

Durant la sessió, vas conversar o connectar amb algú amb qui mai o gairebé mai havies parlat?

70 respostes

Gràfic 1: Pregunta 1 de l'enquesta a l'alumnat

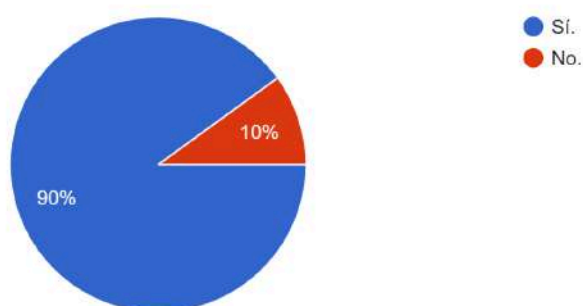
Aquesta imatge mostra un gràfic el qual recull les respostes amb relació a la primera pregunta del qüestionari. El 61,4% dels enquestats va conversar o connectar amb algú amb qui mai o gairebé mai havia parlat, durant la sessió. Per contra, el 38,6% no ho va fer.

Un vincle, per petit que sigui, pot començar amb una conversa, i el fet que els alumnes s'hagin comunicat amb persones amb les quals no estan acostumats a

parlar o fins i tot mai han conversat, fa palesa l'efectivitat de les dinàmiques de promoure relacions aleatòries entre els membres del grup per trencar amb l'arquitectura social convencional. Evitant situacions de discriminació i exclusió.

Et vas sentir escoltat pels companys i companyes?

70 respostes

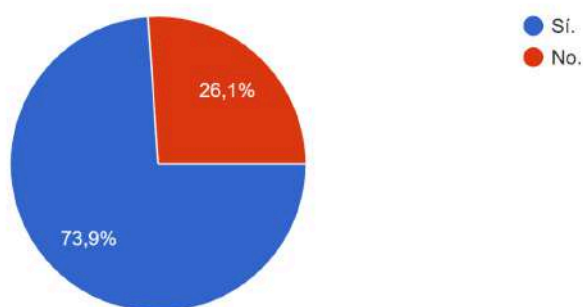

Gràfic 2: Pregunta 2 de l'enquesta a l'alumnat

Aquesta imatge mostra un gràfic el qual recull les respostes amb relació a la segona pregunta del qüestionari. El 90% dels alumnes es va sentir escoltat pels companys i companyes durant la sessió. Això ens demostra que l'estructura en format de cercle fa molt bé la seva funció de fomentar l'escolta activa i, per tant, que ens sentim escoltats en ell.

Penses que la dinàmica va contribuir a la millora de l'ambient de l'aula?

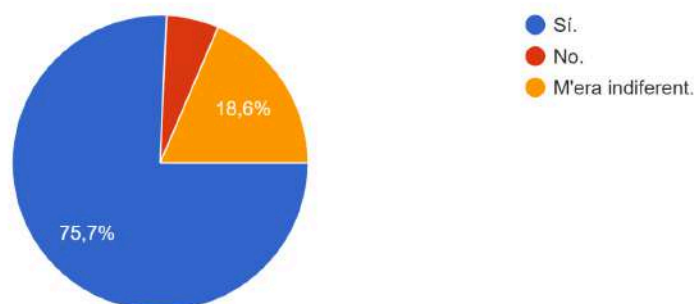
69 respostes

Gràfic 3: Pregunta 3 de l'enquesta a l'alumnat

T'hauria agradat que es fessin més sessions?

70 respostes

Gràfic 4: Pregunta 4 de l'enquesta a l'alumnat

Aquestes imatges mostren els gràfics que recullen les respostes amb relació a la quarta i la cinquena pregunta del qüestionari. El 73,9% de l'alumnat creu que la sessió va contribuir a la millora de l'ambient de l'aula i al 75,7% del grup li hauria agradat que es fessin més sessions. A partir d'aquestes respostes podem afirmar que la impressió de la sessió pilot és molt positiva i convida a desenvolupar-la.

Després de la prova pilot, es desenvolupa el pla restauratiu definitiu, a partir d'una àmplia consulta de dades, especialment de l'Escola de Cultura de Pau de la UAB, de dinàmiques extretes de formació pròpia, i d'altres recursos investigats.

El següent codi QR porta al pla d'acció restauratiu definitiu.

9. CONCLUSIONS

Després de dur a terme una investigació exhaustiva, podem extreure diverses conclusions que responen a la pregunta i als objectius formulats a partir dels quals s'ha basat l'estudi.

L'objectiu més remarcant del treball ha estat integrar les pràctiques restauratives com a mesura per la millora de la convivència del meu institut.

Per poder aconseguir dit objectiu, en primer lloc, m'he hagut de documentar a fons; he participat d'una formació amb una experta, he assistit a jornades sobre l'àmbit, he visitat un centre educatiu que aplica l'enfocament restauratiu de manera transversal i he compartit visions amb persones implicades a la matèria. Per tant, puc afirmar que he aconseguit el meu primer objectiu d'estudiar el model de convivència restauratiu, els seus orígens, teòrics importants i conceptes clau que el conformen.

Tenint una base teòrica, he dut a terme una anàlisi del meu centre i dels plans que tenen impacte o influeixen a la convivència, així com de les circumstàncies que poden condicionar-la, per tal de saber per on o en quin punt podia incidir en la seva millora. En conseqüència, puc dir que he aconseguit el meu segon i tercer objectiu: veure les particularitats del meu centre, i els factors de diversitat que acull, i estudiar en quin punt es troba aquest en l'aplicació de mesures restauratives, i quin és el model de gestió de la convivència.

Arribo a la conclusió, d'una banda, que el model de gestió de convivència del Puig Castellar, és un model integrat, que combina accions punitives i una normativa, amb accions per resoldre els conflictes responsabilitzant els implicats i establint-ne un diàleg a partir de la mediació, i petites actuacions i projectes que tenen com a finalitat una educació socioemocional, per la pau i de gestió positiva dels conflictes, les quals em permeten alinear el meu projecte en aquest marc.

D'altra banda, arribo a la conclusió que, atenint-nos al model de convivència del centre, per fer una proposta viable, el més indicat és implementar-la al Pla d'Acció Tutorial, com una peça més per contribuir a l'assoliment de les fites que es plantegen des del Pla de Convivència. I per tal que sigui autosostenible a llarg termini, considero que el projecte d'apadrinament és la millor opció per garantir la seva aplicació, en ser una activitat que requereix una coordinació, i que es pot fixar en el calendari. A més, aplicar-ho per aquest mitjà potencia un projecte ja existent a l'institut que també té com a objectiu la millora de la convivència, i promou la implicació activa del mateix alumnat en aquesta.

Per tant, entenc que la proposta no pot anar dirigida a realitzar grans canvis en el funcionament del centre, sinó a enfortir certs aspectes ja presents, a partir de les pràctiques restauratives. I puc afirmar que he aconseguit el meu últim objectiu: elaborar un pla d'acció basat en la visió restaurativa que sigui sostenible i adaptat al centre.

Tornant a la pregunta que vaig fer a l'inici:

- **Com puc millorar la convivència del meu centre educatiu, l'Institut Puig Castellar, a partir de l'enfocament restauratiu?**

Puc respondre, com a conclusió final, que la meua proposta planteja un camí cap a una possible millora de la convivència, i tot apunta al fet que així seria, però en ser necessària una aplicació i observació de resultats a llarg termini, no puc confirmar amb seguretat que el meu pla milloraria la convivència del centre. El que sí que puc afirmar, és que aquest contribueix a l'enfortiment de les línies estratègiques del Pla de Convivència, i que s'emmarca perfectament en aquestes.

Dependrà del centre, per tant, que vulguin aplicar la proposta i observar la seva efectivitat.

10. AGRAÏMENTS

Agraeixo en especial a la meva tutora del treball de recerca, la Belinda León, per la seva guia al llarg del treball, el seu assessorament i, en definitiva, tota l'ajuda que m'ha ofert durant el procés. Agraeixo les correccions i tot el temps dedicat per fer tot allò que calgués, sense ella aquest treball no hagués estat possible

Vull agrair també a tothom de l'Institut Puig Castellar que hagi fet d'una manera o altra una aportació al meu treball. En especial, a totes aquelles persones participants del GIUP, i a la seva principal impulsora, la Yolanda Moneo, per haver-me donat l'oportunitat de formar part d'aquest meravellós projecte que va despertar en mi una passió i unes ganes que em van portar a fer aquest treball. Gràcies també al Domènec Massiques, coordinador de convivència del centre fins l'any passat, per l'entrevista concedida sobre el funcionament de la convivència al centre, que em van ajudar a entendre per on podia incidir en la seva millora.

Agraeixo a la Xarxa de Valors de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet; a la Begoña Ferrer, al David Gualda i a la María Gispert, tota la formació i el coneixement sobre la matèria que m'han aportat, i les oportunitats brindades per participar en jornades i activitats, així com a l'Elisenda González, sòcia fundadora de Cultura Restaurativa SCP que em va formar en l'enfocament restauratiu global, i em va oferir la seva ajuda en tot moment.

No vull oblidar-me de donar les gràcies al personal de l'equip d'assessorament i orientació psicopedagògic del departament d'educació, a la Berta Moral i l'Alberto Galván, per haver respost a les meves preguntes i haver-me aportat una mirada important en el treball.

Finalment, agraeixo a la meva família el suport moral i l'encoratjament a donar el millor de mi mateix en aquest treball, ha estat indispensable.

11. WEBGRAFIA

Institute for Restorative Practices, Definiendo Qué es Restaurativo [en línea].

[Consultat: Juny 2024] Disponible a:

< <https://www.iirp.edu/images/pdf/Defining-Restorative-Spanish.pdf> >

DIRDIRA consultoría, formación, organizaciones, Formación abierta 2024, El Enfoque Restaurativo Global [en línea]. [Consultat: Juny 2024] Disponible a:

< <https://dirdira.org/formacion-abierta-2023-el-enfoque-restaurativo-global/> >

Ministerio de Educación, FP y Deportes, Subdirección General de Cooperación Territorial e Innovación Educativa, Convivencia Escolar, Prácticas Restaurativas [en línea]. [Consultat: Juny 2024] Disponible a:

<<https://www.educacionfpydeportes.gob.es/mc/sgctie/convivencia-escolar/en-accion/practicas-restaurativas.html> >

Octaedro, Gestión de la convivencia [en línea]. [Consultat: Agost 2024] Disponible a:

< <http://www.porticolibrerias.es/toc/9788418348457.pdf> >

Universidad de Cantabria, Ciencias Psicosociales I, Tema 9: Los conflictos [en línea]. [Consultat: Agost 2024] Disponible a:

< https://ocw.unican.es/pluginfile.php/424/course/section/214/tema_09.pdf >

Hacia una definición del conflicto desde las ADR, Juan Pablo Isaza Guitiérrez [en línea]. [Consultat: Agost 2024] Disponible a:

<<https://www.prodialogo.org.pe/sites/default/files/material/files/isaza.pdf> >

Librería CATEDU, Convivencia [en línea]. [Consultat: Septiembre 2024] Disponible a:

<<https://libros.catedu.es/books/convivencia/page/3-modelos-de-gestion-de-la-convivenci>>

United Nations, Office on Drugs and Crime, Manual sobre programas de Justicia Restaurativa [en línea]. [Consultat: Septiembre 2024] Disponible a:

<https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/Manual_sobre_programas_de_justicia_restaurativa.pdf>

Asociación Comunicación No Violenta [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.asociacioncomunicacionnoviolenta.org/que-es-la-cnv/>>

Web Oficial de l'institut Puig Castellar [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://elpuig.xeill.net/>>

Restorative 101 [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://restorativejustice101.com/>>

Youtube, Community Justice Initiative [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.youtube.com/@thejustcommunity>>

Community Justice Initiative web [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://cjiwr.com/>>

Model An Analysis of Its Usefulness in Clinical Social Work [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<https://www.researchgate.net/publication/251162937_Mitchell's_Relational_Conflict_Model_An_Analysis_of_Its_Usefulness_in_Clinical_Social_Work >

Coexistence International en Brandeis University [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<https://www.flacsoandes.edu.ec/web/imagesFTP/1281636421.What_is_coex_Spanish.pdf >

Wikipedia, Coexistencia pacífica [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Coexist%C3%A8ncia_pac%C3%ADfica#cite_note-DSF-2 >

Escola de cultura de pau, UAB [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://escolapau.uab.cat/img/programas/educacion/home/educacion007.pdf> >

International Institute of Restorative Practices [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.iirp.edu/> >

Dixit, Generalitat de Catalunya [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<https://dixit.gencat.cat/es/detalls/Noticies/conference_family_group_paul_nixon.html >

Unicef, Respeto a la diversidad [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.unicef.org/lac/misi%C3%B3n-9-respeto-la-diversidad> >

Universal Declaration on Cultural Diversity, UNESCO [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.unesco.org/en/legal-affairs/unesco-universal-declaration-cultural-diversity> >

Investing in cultural diversity and intercultural dialogue, UNESCO [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000184755> >

¿Hacemos las paces? Comunicación no violenta [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.hacemoslaspaces.com/comunicacion-no-violenta-chacal-jirafa/>>

Web de l'Ajuntament de Santa Coloma de Gramenet [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.gramenet.cat/> >

Practicando la Comunicación No Violenta [en línea]. [Consultat: Octubre 2024] Disponible a:

<<https://www.lacomunicacionnoviolenta.com/#gsc.tab=0> >

12. ANNEX:

SESSIÓ 1: PRESENTACIÓ I DEFINICIÓ DE LES NECESSITATS DEL GRUP (Setembre)

Aquesta primera sessió és fonamental per iniciar el curs amb bon peu, en ella el grup treballarà de manera transversal l'escala de la provenció, en tots els seus esglaons, així com els principis restauratius, en especial el que fa referència al fet que, si les meves necessitats estan cobertes, puc donar el millor de mi mateix.

Serà una sessió de presentació entre els i les alumnes i amb els padrins, on treballaran el coneixement mutu, i veuran que tot i ser molt diferents els uns dels altres, tenen necessitats i punts en comú. Crearan petits vincles que seran molt positius per començar a crear un bon clima d'aula en l'inici de curs.

Metodologia: piràmide, temps de cercle

Durada: 60 min

Material: Targetes amb animals, targetes amb necessitats, retoladors, paper, tisores, objecte de la paraula.

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Identificar les pròpies necessitats.
- Identificar les necessitats grupals.
- Aprendre a escoltar-nos i escoltar l'altre.
- Generar un espai de confiança i seguretat.
- Generar coneixença i cohesió de grup.
- Provenir.
- Establir vincles entre les persones del grup.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Presentem l'objecte que dona la paraula i expliquem les normes de funcionament del cercle. Les coses a dir són:

		- Nom. - Aniversari. - Una cosa que se'm dona bé fer. Iniciant la ronda, la persona facilitadora pot començar responent.
Ronda de mescla: Bufa el vent per a...	5 minuts	Algú ha de quedar al mig del cercle, si ningú vol pot posar-se un dinamitzador. Aquesta persona ha de dir: Bufa el vent per a qui... i una característica qualsevol (pot ser tant de tipus físic com de gustos, entre d'altres, però intentant que no siguin personals per no fer mal a ningú) Per exemple: bufa el vent per als qui portin sabates blanques. Llavors, tothom qui comparteixi dita característica ha d'aixecar-se i canviar de lloc. La persona que ara quedi sense cadira anirà al mig i haurà de dir la seva. Successivament, fins que veiem que els alumnes estan força barrejats.
Activitat principal +reflexió: Definim les necessitats del grup (Tècnica 1-2-4-8...)	45 minuts	L'activitat tracta de definir les necessitats comunes i prioritàries que té el grup per poder donar el millor i sentir-se segur i bé, per poder tenir-les en compte al llarg del curs i tractar de fomentar-les amb accions concretes que ells mateixos/es han de proposar. A partir d'unes targetes amb diferents necessitats escrites que s'aniran deixant al terra de l'interior del cercle, i que els i les alumnes podran veure, es desenvoluparà la dinàmica. En primer lloc, hauran de pensar en les 4 que siguin més importants, per a ells sentir-se a gust dins del grup classe. Després, compartiran amb el company/a del costat i entre ambdós hauran de

		definir 4 conjunts d'aquelles que havien escollit cadascun individualment. Posteriorment, faran el mateix que abans, i s'ajuntaran amb la parella del costat, per escollir les 4 resultants del consens entre ambdues parelles. Així es farà successivament fins que quedin dos o tres grups grans, i hagin de definir les necessitats comunes de tota la classe, comentant i reflexionant el perquè i la importància de cadascuna. Finalment, s'ajuntaran en grups de 6 aproximadament, per pensar propostes que creguin poden servir per aconseguir cada necessitat definida, basant-se en els criteris SMART, que vol dir que haurien de ser: específics (S: specific), mesurables (M: measurable), assolibles/asssequibles (A: achievable), rellevants (R: relevant) i limitats en el temps (T: time-bound) per garantir una major efectivitat (Exemple de proposta no SMART per a l'empatia: ser més empàtics. Exemple de proposta SMART per a l'empatia: quan arribi a classe li preguntaré al meu company una cosa dolenta que li hagi passat durant el dia i una de bona) Una vegada fetes les propostes, es posaran en comú i s'apuntaran per penjar-les a la classe i poder tenir-les en compte. Durant tot el procés, és cabdal que hi hagi diàleg i tothom tingui l'oportunitat d'aportar la seva mirada, per això és tasca fonamental dels facilitadors, assegurar que ningú quedi exclòs de participar en la presa de decisions, i que
--	--	---

		s'apreciïn totes les opinions per igual. En moments de compartir o parlar tot el grup en conjunt, és important fer ús de l'objecte de la paraula, per tal de fomentar l'escolta activa i un diàleg ordenat. Quan tot ja estigui acabat, es faran cartellots o targetes manualment (per tal de preservar les originals per a properes dinàmiques) amb aquestes necessitats que s'han definit com a prioritàries de la classe i darrere de cada cartellet, les propostes que s'han fet per aconseguir-lo, i es penjaran també a qualsevol lloc on tothom pugui veure-les i recordar-les cada dia, per tractar que es respectin i es fomentin, mitjançant potser les propostes fetes. Si algú considera que s'ha vulnerat o que no s'està respectant alguna necessitat en algun moment, es pot parlar a la tutoria i fer-ne referència. Els padrins i/o padrines poden anar corroborant i comprovant també, en quina situació es troben aquestes necessitats de tant en tant, en properes dinàmiques, etc.
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Cadascú pot de fer una aportació d'allò que s'emporta de la sessió, de la mena que sigui. Tot utilitzant l'objecte de la paraula.

SESSIÓ 2: COM ENS AGRUPEM? (Octubre)

Durant aquesta sessió s'exploraran principalment la manera en com a la societat tendim a agrupar-nos tot i no conèixer-nos, per les aparences, tancant la porta a parlar amb persones que no creiem són similars a nosaltres perquè no s'assemblen en la manera de vestir, d'actuar, etc. Es tracta d'arribar a reflexionar sobre la companyonia, ja que, en una aula no cal que tots siguem amics, però sí companys, i el respecte i la inclusió són fonamentals en aquest cas, ningú pot quedar fora.

Metodologia de l'activitat principal: temps de cercle

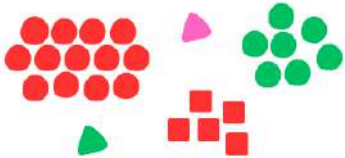
Durada: 60 min

Material: Gomets, objecte de la paraula.

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Fomentar la cooperació.
- Generar empatia i companyonia.
- Provenir.
- Establir vincles entre les persones del grup.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Podem recordar com funciona el cercle i l'objecte que dona la paraula. Les coses a dir són: - Nom. - Un menjar preferit i un que detesto.
Ronda de mescla: Transports públics	5 minuts	Entre tot el grup s'escullen 3 transports públics, i se li adjudica a cada persona un transport de manera que, la primera persona del cercle és el primer transport, la segona persona el segon, la tercera persona el tercer, i així successivament (Exemple: autobús, metro, tramvia, autobús, metro...). A continuació els dinamitzadors diran aleatòriament els

		transports, i quan això succeeixi, les persones que tinguin aquest transport s'hauran d'aixecar i canviar de lloc. En qualsevol moment, els dinamitzadors poden dir: Hora punta! I llavors tothom ha de canviar-se de lloc a un que no sigui el que tenen al costat. És una activitat moguda no competitiva, per això cal anar posant calma i recalcar que no s'han de barallar pels llocs.
Activitat principal +reflexió: Som gomets	40 minuts	Els dinamitzadors demanaran al grup que tanquin els ulls, i col·locaran al front de cadascun dels i les alumnes un gomet, de manera que quedi un grup gran de gomets amb una forma 1 d'un color 1, un grup no tan gran de gomets d'una forma 1 d'un color 2, un altre grup no tan gran amb gomets d'una forma 2 d'un color 1 i per últim dues persones que tinguin un color 2 i una forma 3, i un color 3 i una forma 3. Gràficament quedaria de la següent manera: Un cop repartits tots els gomets, els dinamitzadors diran al grup que ja poden obrir els ulls, i donaran únicament la consigna d'agrupar-se (sense fer-ho de cap manera en específic) però amb la condició que no poden parlar, amb indicacions mímiques. Quan tothom cregui que ja estan agrupats, només han de dir-ho als facilitadors i llavors es fa la següent pregunta: i per què us heu agrupat així?

		La tendència normal de quasi la totalitat dels grups que duen a terme l'activitat, és la d'ajuntar-se diferenciadament per color i per forma, i en haver-hi la distribució explicada anteriorment, queden dues persones soles, tot i que això no tindria per què ser així, ja que també podrien haver-se agrupat d'altra manera, no hi havia cap consigna. La reflexió, per tant, ha d'anar-se dirigint a l'extrapolació d'aquesta situació a la societat, els dinamitzadors han de fer preguntes perquè el grup vagi aportant la seva mirada de com apreciem això en el dia a dia, on el diferent queda exclòs, parlant sobre l'exclusió social. Posteriorment es poden fer preguntes com: - Hi ha algú que se senti d'aquesta manera? En cas que hi hagi algú, pot explicar com se sent si vol. - Si a l'anterior preguntar algú explica que se sent així, es pot preguntar a la resta: us agradaria estar en aquesta situació? Per què? - Com es podria evitar que això succeís? Arran de les preguntes s'ha d'anar comentant i explicant que al grup, tot i que no cal que tots siguin millors amics i amigues, ni que es vegin fora de l'institut, és important que existeixi la companyonia i el respecte, i evitar que persones quedin en situacions com l'experimentada a la dinàmica, únicament pel fet de ser diferents en algun sentit, perquè, al
--	--	--

		cap i a la fi, tots som diferents i semblants en molts aspectes. L'aula ha de ser un espai inclusiu i segur per a tothom.
Activitat energitzant: 1-2-3	5 minuts	L'activitat s'explica entre dues persones. Una davant de l'altra u s poseu a contar fins a 3, dient cadascú un número per torn. Tu dius 1, ell/a 2, tu dius 3, ell/a 1, tu dius 2, ell/a 3, etc. Demandar al grup que facin parelles i que facin la mateixa seqüència diversos cops (dient: 1,2,3 alternativament). Ara els facilitadors crideu a l'atenció, i afegiu una nova consigna. Tu piques de mans en lloc de dir 1, ell diu 2, tu 3. Aquesta és la seqüència: gest, 2, 3, gest, 2, 3 alternativament i seqüencialment. Demana al grup que ho faci 1 minut. Després torneu a representar de nou amb una nova consigna. Ara substituïu també el número 2. Aquesta és la seqüència (gest, gest, 3). Demandar al grup que practiqui un minut. Finalment, afegim un gest pel número 3. La seqüència serà gest, gest, gest. Convida a tothom a què ho faci, els gestos de cada parella seran diferents, cadascú ha de decidir el gest que vol utilitzar per a cada número. Es tracta de coordinar-se per no equivocar-se.
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Cadascú pot de fer una aportació de l'activitat que més li hagi agradat. Tot utilitzant l'objecte de la paraula.

SESSIÓ 3: TOLERÀNCIA I ACCEPTACIÓ AL DIFERENT (Novembre)

Seguint la línia de les sessions anteriors, que van dirigides a fomentar la cohesió del grup i l'acceptació de les diferències entre els qui el conformen, aquesta sessió tracta de promoure l'empatia i pretén treballar conceptes com la identitat, i que succeeix quan una persona no se sent part del grup i ha de renunciar a aquesta per formar part.

Aquesta sessió és d'alguna manera, un mode de tractar el respecte a les persones que són diferents en molts aspectes, però sobretot en l'aspecte identitari. La diversitat sexoafectiva és fortament rebutjada per gran.

Metodologia de l'activitat principal: temps de cercle

Durada: 50 min

Material: Targetes de persones, objecte de la paraula.

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Generar empatia.
- Fomentar la reflexió sobre el tema identitari i l'exclusió social.
- Fomentar l'escolta.
- Generar un espai de confiança i seguretat.
- Generar coneixença i cohesió de grup.
- Prevenir conflictes grupals.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - Alguna cosa que em faci sentir feliç.
Ronda de mescla: El zoo	5 minuts	Hi ha targetes amb diferents animals, una per a cada participant, i aquestes estan repetides dues vegades perquè es facin parelles. Demaneu als alumnes que s'aixequin, tanquin els ulls i facin el so característic de l'animal que

		els ha tocat per a trobar a la persona que té el mateix animal. Una vegada l'han trobat es poden asseure al seu costat.
Activitat principal +reflexió: "PURL"	30 minuts	Es mostrarà el curtmetratge de Pixar "Purl". https://youtu.be/B6uulHpFkuo?si=nkJ3bE77cttGMXOH Després de veure el vídeo, el grup haurà de reflexionar sobre el que succeeix en aquest. Per promoure la reflexió es poden fer les següents preguntes: - Quines sensacions us ha generat el vídeo? - Com us sentiríeu vosaltres en la situació del Purl? - Sabeu què és l'empatia? Quina relació veieu entre el vídeo i l'empatia? - Creieu que passen situacions com aquesta en el dia a dia? Com? - A classe, quan algú té dificultats per incloure's al grup, sabem utilitzar l'empatia?
Activitat energitzant: Paraules actives	5 minuts	El grup es posa dret en cercle. La primera persona diu el seu nom i fa un gest (ho pot fer el dinamitzador per servir d'exemple). Els altres repeteixen el nom i el gest. La segona persona fa el mateix, diu el seu nom i fa un gest. I la resta diu el nom i els gestos dels quals ho han fet abans, així successivament.

Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Aquest cercle m'ha servit per ... Tot utilitzant l'objecte de la paraula.
---------------------------------------	----------	---

SESSIÓ 4: ESCOLTA ACTIVA I EMPÀTICA (Desembre)

L'escolta activa és un concepte fonamental per a l'enfocament restauratiu i molt important per garantir una bona convivència a l'aula. Aquesta sessió va dirigida, en primer lloc, a entendre què és l'escolta activa a partir d'experimentar-la, i evidentment a la seva promoció, perquè l'aula sigui on espai on tothom pugui sentir-se escoltat.

Metodologia de l'activitat principal: cercles concèntrics, temps de cercle

Durada: 50 min

Material: objecte de la paraula, paper, bolis o retoladors.

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Promoure l'escolta activa i empàtica.
- Fomentar l'empatia.
- Generar cohesió de grup.
- Provenir conflictes grupals.
- Establir vincles entre les persones del grup.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - 3 coses que m'emportaria a una illa deserta.
Ronda de mescla: Ordenem-nos per aniversari	5 minuts	Tothom s'ha d'aixecar i s'han d'ordenar en funció de quan sigui l'aniversari de cadascú, però s'ha de fer sense parlar! Un cop ordenats han de seure en aquest ordre.

Activitat principal +reflexió: M'escoltes?	30 minuts	En aquest cas l'activitat es farà amb la metodologia de cercles concèntrics. Fes que tothom s'assigni una lletra consecutivament, A, B, C o D. No assignis les lletres assenyalant amb el dit. Fase: Convida a totes les persones A a agafar les seves cadires i posar-se en un cercle petit a un costat de l'espai, mirant cap a fora. Seran el cercle interior. Ara convida les persones amb la lletra B a posar-se davant de cada persona amb la lletra A. Seran el cercle exterior. El mateix amb les C i les D, però en una altra formació de cercles concèntrics. Explica al grup que l'activitat es diu cercles concèntrics i dibuixa dos cercles concèntrics a la pissarra, i anomena al grup A-C cercle interior i al grup B-D cercle exterior. Lavors convidaràs a un dels cercles (cercle exterior, per exemple) a parlar sobre un tema només durant 1 minut. A les seves parelles (a l'exemple, les del cercle interior) se'ls donarà un rol: - Passiu: que ignora el que està explicant la persona i fa com si no l'importés, mira a altres llocs, fins i tot s'adorm. - Egoista: no deixa parlar la persona i contínuament interromp per parlar d'ell/a mateix/a. - No entenedor: tota l'estona pregunta, "Què?" i sembla que no entengui res del que dius.
---	------------------	--

		- No interessat: canvia el tema i et proposa altres coses com si el que dius no li interessés. - Qüestionador: sembla que no cregui el que li dius i mira amb desconfiança, diu que això que dius segur que no va passar així, o pregunta si va passar de veritat contínuament. - Oient actiu: mostra interès pel que estàs explicant, amb els gestos, et deixa parlar i no interromp, només puntualment per demostrar que està escoltant i que et mostra suport o que vol saber més, etc. Assegura't que tothom comença al mateix moment i consensua un senyal perquè tothom s'aturi després d'un minut que tu cronometraràs. Quan s'acabi el minut, els del cercle exterior han de moure tots cap a un costat, i així tenir una altra conversa amb una altra persona, de manera que s'experimentaran les diferents actituds. Fase 2: Es farà un cercle gran i es posarà en comú el que ha succeït mitjançant l'objecte de la paraula. Les diferents persones que feien el paper de parlar explicaran com s'han sentit durant les diferents converses. A partir d'aquí els dinamitzadors hauran de plantejar el tema de l'escolta activa, preguntant quin rol de les converses els ha semblat que s'identificava amb aquest. Posteriorment, les persones que feien els diferents rols diran quins eren.
--	--	---

		S'ha de reflexionar de la importància de l'escolta activa en una conversa, que a tots ens agrada sentir-nos escoltats...
Activitat energitzant: Comptem com una sola persona	5 minuts	Asseguts en cercle, el grup ha d'intentar comptar fins a tants com siguin al grup, i on cadascú només pot dir un sol número. Si dues persones o més diuen un número al mateix temps, s'ha de tornar a començar. No es pot fer cap senyal per coordinar-se.
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Definir la sessió en una sola paraula.

SESSIÓ 5: COMUNICACIÓ NO-VIOLENTA (Gener)

En aquesta sessió tractarem el tema de la Comunicació No-Violenta, que és un aspecte clau per a la resolució de conflictes del dia a dia, i que planteja un canvi en el funcionament de les relacions, en com ens comuniquem entre nosaltres, a partir d'entendre les nostres emocions i necessitats.

Metodologia de l'activitat principal: temps de cercle

Durada: 60 min

Material: objecte de la paraula, papers, post-its, bolis, retoladors.

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Aprendre i acostumar-nos a connectar amb les nostres emocions i necessitats.
- Relacionar emocions amb necessitats. Essent les primeres indicatius de què les segones estan satisfetes o no.
- Promoure l'empatia cap als sentiments i necessitats dels i de les companyes.
- Entendre que expressar el que sentim pot ajudar a millorar i enfortir vincles.
- Entendre que cadascú tenim unes necessitats, en alguns casos compartides amb altres companys/es i d'altres no.
- Acceptar els sentiments que poden tenir els companys i companyes, essent en alguns casos també compartits i d'altres no.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - Com em sento avui, i per què.
Ronda de mescla: Macedònia (és igual que el dels transports però amb fruites)	5 minuts	Entre tot el grup s'escullen 3 fruites, i se li adjudica a cada persona una fruita de manera que, la primera persona del cercle és la primera fruita, la segona persona la segona, la tercera persona la tercera, i així successivament (Exemple: poma, pera, plàtan, poma, pera...). A continuació els dinamitzadors diran

		aleatòriament les fruites, i quan això succeeixi, les persones que tinguin aquest transport s'hauran d'aixecar i canviar de lloc. En qualsevol moment, els dinamitzadors poden dir: Macedònia! I llavors tothom ha de canviar-se de lloc a un que no sigui el que tenen al costat. És una activitat moguda no competitiva, per això cal anar posant calma i recalcar que no s'han de barallar pels llocs.
Activitat principal +reflexió: "Telèfon empatiboig" "Girafes i Xacals"	40 minuts	Fase 1: Telèfon empatiboig 1. Hi haurà l'aparador emocional, on trobarem targetes amb necessitats i emocions diferents. Cada alumne/a ha d'agafar una emoció i una necessitat. Està bé que els animem a que agafin les que tinguin sentit per a ells en aquest moment, però també poden agafar-les "perquè sí". 2. Ens posem en cercle i la persona que comença "A", escolta, en l'oïda, un sentiment de la persona de la seva esquerra "(l'última lletra segons el nombre de persones)" i rep la seva respectiva targeta, i una necessitat de la persona de la seva dreta "B" també amb la seva respectiva carta. 3. A continuació "A" li diu a la seva persona de la dreta "B" el seu sentiment i li dona la seva targeta i aquesta, escolta de la persona que té a la seva dreta "C" la seva necessitat i rep la targeta. 4. Així anem fent tota la ronda, fins que "A", diu a la persona que té a l'esquerra, una altra

vegada l'última lletra, la seva necessitat i dona la seva targeta.

5. Amb la roda completada, en parelles amb el company/a del costat compartirem:

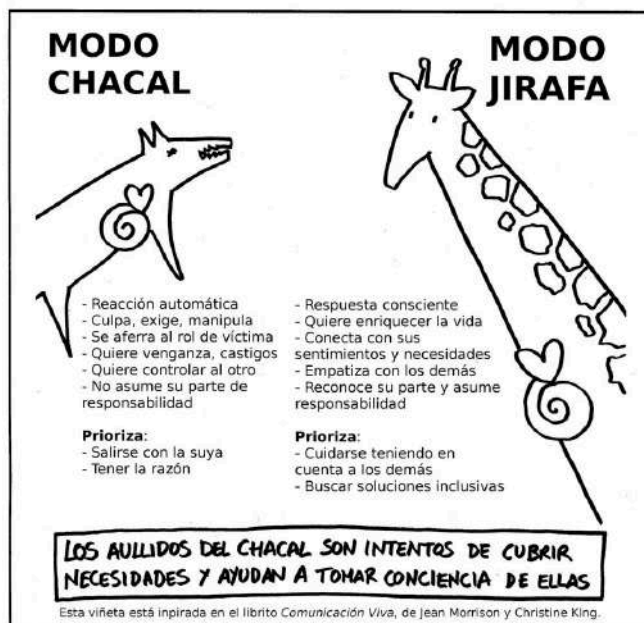
Em sento (el sentiment que m'han donat) perquè necessito/m'agradaria/tinc (la necessitat que m'han donat).

Lavors cada alumne/a ha de dir si això té sentit en aquest moment per a ella/ell i si en una altra ocasió, s'ha sentit així per la mateixa raó.

Aquí podem aprofitar per explicar un aspecte bàsic de la CNV, que diu que els nostres sentiments depenen de si les nostres necessitats estan cobertes o no.

Fase 2: girafa i xacal

Després hem d'explicar les dues figures amb les quals s'explica la CNV:

<https://palabrascomopuentes.com>

@noelia_tradymas

Hem de preguntar i fer que sigui interactiu:

		- Quina de les dues formes de comunicació creieu que està més present a la societat? - Vosaltres com creieu que us comuniqueu? A partir d'aquí els i les alumnes s'hauran d'agrupar de nou en parelles, i se'ls donarà un post-it d'un color i un altre d'un altre, i hauran de formular un enunciat des del rol de la girafa, i el mateix cas des del rol del xacal. Quan tots hagin fet els seus, els compartiran amb la classe amb l'objecte de la paraula i es penjaran a la classe en un apartat titulat "No-Violència", on posarem a una banda els enunciats xacals i a l'altra els enunciats de girafa.
Activitat energitzant: Fitness emocional	5 minuts	Els/les alumnes han de caminar per la sala. Quan piquem de mans (dinamitzadors) tothom ha de quedar parat, la persona dinamitzadora diu una emoció, per exemple: alegria, i tothom ha de començar a caminar amb aquesta emoció, els gestos han de mostrar alegria, riures, etc. Ho continuem fent amb altres emocions, les bàsiques per exemple, o podem demanar al grup que qualsevol persona, quan vulgui pot picar de mans i posar una emoció a "caminar".
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Què m'emporto d'aquesta sessió?

SESSIÓ 6: ELS CONFLICTES (Febrer)

En aquesta sessió tractarem de definir què és un conflicte d'una manera dinàmica i interactiva, on els i les alumnes podran expressar la concepció que tenen del conflicte, i veuran si consideren que està associat a la violència, o si no. D'aquesta manera podrem fer una transformació del concepte que tenen, mostrant la visió restaurativa que veu el conflicte com una oportunitat d'aprendre, com una eina pedagògica que pot fer millorar un mateix/a i el grup.

Metodologia de l'activitat principal: imatges congelades, temps de cercle

Durada: 60 min

Material: objecte de la paraula, paper, bolis o retoladors.

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Promoure el treball en equip i la cooperació.
- Aprendre una nova perspectiva del conflicte.
- Generar cohesió de grup.
- Provenir conflictes grupals.
- Establir vincles entre les persones del grup.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - Si tingués un superpoder, quin seria?
Ronda de mescla: Bufa el vent per...	5 minuts	Algú ha de quedar al mig del cercle, si ningú vol pot posar-se un dinamitzador. Aquesta persona ha de dir: Bufa el vent per a qui... i una característica qualsevol (pot ser tant de tipus físic com de gustos, entre d'altres, però intentant que no siguin personals per no fer mal a ningú) Per exemple: bufa el vent per als qui portin sabates blanques. Llavors, tothom qui comparteixi dita característica ha d'aixecar-se i

		canviar de lloc. La persona que ara quedi sense cadira anirà al mig i haurà de dir la seva. Successivament, fins que veiem que els alumnes estan força barrejats.
Activitat principal +reflexió: Conflicte?	40 minuts	Fase 1: Separarem el grup en tres subgrups de treball. Una vegada estiguin en diferents llocs, potser un ha de sortir fora de classe, se'ls comunicarà un concepte dels tres següents: violència, conflicte i pau (no han de saber els dos que no tenen), que hauran de representar un teatre-imatge per representar el concepte que els hagi tocat. Quan els tres grups tinguin a punt la seva escena (No haurien de trigar més de 5-10 minuts), hauran de sortir a representar-la davant del grup, i els altres companys hauran d'endevinar que és el que estan representant. Posteriorment, reflexionarem en cercle sobre les representacions de cada concepte, i per tant de la idea que tenen sobre el conflicte, ja que en molts casos apreciarem que la representació de conflicte i de violència és molt semblant. Podem fer una ronda on cadascú aporti el que creu que és un conflicte i quina relació té amb la violència i amb la pau. Un cop acabada a ronda els dinamitzadors han d'explicar la concepció restaurativa del conflicte, i fer èmfasi en el fet que un conflicte no ha de ser necessàriament violent, sinó que la violència és una manera de solucionar els conflictes, que té un impacte negatiu en el

		grup. Un conflicte ha de ser una oportunitat d'aprenentatge, i el que hem d'aprendre és a com solucionar-los pacíficament, perquè tinguin un impacte positiu en el grup. Fase 2: cada alumne/a ha de pensar una situació de conflicte que l'hagi fet créixer com a persona, escriure-la en un paper i explicar-la als companys si ve de gust. Després, al costat de les necessitats, es pot fer un apartat de: "Transformem el conflicte" i posar aquests papers allà penjats.
Activitat energitzant: Tempesta tropical	5 minuts	En aquesta dinàmica ningú no ha de parlar, però sí observar la persona que hi ha a la seva dreta, qualsevol cosa que faci o deixi de fer aquesta persona l'ha de copiar, però no es pot copiar a ningú més (la temptació és copiar al facilitador). El facilitador haurà de fer el següent (és un exemple orientatiu, també es podrien fer altres accions): 1. Fregar-se les mans lentament. Aquest moviment ha de fer la volta a tot el cercle (però la gent ha de mirar al del costat, quan la persona del seu costat faci l'acció ell/a l'ha de fer, no tots al mateix temps) 2. Quan arribi el torn del dinamitzador de nou, picar amb dos dits de la mà dreta el palmell de la mà esquerra. 3. Quan aquest so ha fet la volta al cercle, començar a aplaudir (no aplaudiments conjunts). 4. Continuar picant el terra amb els peus (no

		massa fort). 5. A continuació tornar a aplaudir. 6. Tornar a picar amb els dos dits el palmell de l'altra mà. 7. Tornar a fregar-se les mans. 8. A continuació, picar a les cuixes amb les mans. Els moviments han de passar successivament fent la volta cercle perquè els canvis es notin a poc a poc (com una tempesta tropical). Tothom hauria de continuar fent el que feia fins que la persona a la seva dreta comenci a fer alguna cosa diferent. Aquest conjunt de sons et fan sentir una tempesta tropical!
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Cadascú pot de fer una aportació de l'activitat que més li hagi agradat. Tot utilitzant l'objecte de la paraula.

SESSIÓ 7: COMPARTIM? (Març)

En aquesta sessió es treballarà la cooperació i la generositat. El fet que, per arribar a un fi, en moltes ocasions necessitaré l'ajuda d'una altra persona i viceversa, i aprendrem que compartir és fonamental en la vida, i també dins del grup classe.

Metodologia de l'activitat principal: temps de cercle

Durada: 50 min

Material: objecte de la paraula, papers amb situació de conflicte per parts

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Promoure el treball en equip i la cooperació.
- Aprendre sobre com gestionar conflictes diaris, amb un mateix i amb la resta.
- Provenir conflictes grupals.
- Fomentar la solidaritat de grup.
- Facilitar la comunicació no verbal.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - Què necessites per perdonar a algú que t'ha fet mal? (Basant-nos en les necessitats)
Ronda de mescla: Bufa el vent per a...	5 minuts	Tot i que es treballarà en 5 grups de 5-6 persones aproximadament, per tal de destensar i divertir-nos una mica, podem fer un "bufa el vent per a..." i després numerar de l'1 al 5 i fer els grups de treball.
Activitat principal +reflexió: Conflicte?	30 minuts	Els dinamitzadors hauran de donar les següents consignes: "Treballant en petits grups heu de solucionar un trencaclosques, però no és tan senzill com

		sembla. Us donaré a cadascun un sobre que conté peces d'aquest. Traieu les peces del sobre i poseu-les damunt de la taula enfront de vosaltres. No ho feu fins que doni el senyal. Distribuïdes entre tots cinc grups estan les peces que poden formar cinc quadrats iguals. Cada grup ha de formar un quadrat enfront d'ell. La tasca no ha acabat fins que cadascun tingui davant un quadrat d'iguals dimensions” Les normes que s'han de complir són: • No es pot demanar cap peça • No es pot parlar, ni amb gestos • No s'ha d'intentar acabar en solitari • Sí que es poden donar les pròpies peces als altres Coses que s'han de tenir en compte però no cal dir-les a l'alumnat: Per a aconseguir una peça d'un altre grup te l'han de donar. Cal intentar acabar en un equip gran. Cadascun tractarà de construir el seu quadrat i ajudar al fet que el construeixin els altres respectant les normes anteriors. Està bé que s'anotin o s'observin bé les conductes rellevants per a exposar-les posteriorment, i fer una reflexió sobre com de vegades hem de cedir una part del que tenim, o compartir, per arribar a un mateix fi. També podem reflexionar sobre com s'extrapola això als conflictes, on una part sap una versió de la història i l'altra, l'altra, és
--	--	---

		necessari compartir ambdues versions i dialogar per arribar a un bon punt.
Activitat energitzant: Desfent el nus	5 minuts	1. Divideix el grup en grups més petits, d'entre vuit i deu persones. Han de ser parells. 2. Demana que cada grup s'aixequi, formi un cercle i tanqui els ulls. 3. Demana que tothom aixequi la mà dreta i agafi una mà que trobi. El qui dinamitza pot estar vigilant per assegurar que tothom troba una mà per agafar. 4 . Ara demana'ls que aixequin les mans esquerres i trobin una mà lliure per agafar. 5. Ara poden tenir els ulls oberts. 6. La tasca és desfer el nus sense deixar anar les mans. 7. És possible que el grup es trobi de nou en un cercle. 8. De vegades la combinació és impossible. Però s'ha d'intentar no donar instruccions, ja que això prendria al grup la responsabilitat de solucionar el problema per ells mateixos.
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	De què he estat capaç avui?

SESSIÓ 8: GESTIONEM UN CONFLICTE (Abril)

Aquesta és una sessió que posa a prova les habilitats del grup per solucionar un conflicte on trobem diferents postures amb interessos diferents. Es treballa la cooperació, la capacitat de resolució i de comprensió i empatia. És una sessió que a poder ser s'hauria de realitzar a l'aire lliure.

Metodologia de l'activitat principal: dispersa.

Durada: 60 min

Material: objecte de la paraula

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Promoure el treball en equip i la cooperació.
- Aprendre sobre com gestionar conflictes diaris, amb un mateix i amb la resta.
- Provenir conflictes grupals.
- Transformar la manera en com ens comuniquem perquè sigui menys violenta.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - L'última vegada que vaig riure.
Ronda de mescla: Qualsevol	5 minuts	Els i les alumnes poden escollir la dinàmica de mescla que més els agradi i la poden dinamitzar ells/elles mateixes. (Estaria bé que fos una dinàmica amb què el grup posteriorment es pugui dividir en tres)
Activitat principal +reflexió: Conflicte interplanetari	40 minuts	Es divideix el grup classe en tres grups, i dos observadors. Cada grup són els habitants d'un planeta. Els planetes i les seves corresponents característiques són les següents:

		SÈCULAX-SECULORUM. -Sou molt religiosos/es. -La vostra societat és jeràrquica. -Teniu un/a líder a qui heu de protegir sigui com sigui (escolliu-lo ara). -La vostra salutació és una profunda reverència. - Patiu una greu malaltia que només podeu curar rebotcant-vos sobre el terra del planeta Ruràlix. (Inclòs el/la líder). ESPORTANIA -El vostre màxim objectiu en la vida és ser els millors i les millors esportistes, el vostre sentit de vida gira entorn això. -Teniu un comportament molt energètic i ambiciós. -Per posar-vos forts només podeu fer exercici a altres planetes. - Sou bastant individualistes. -Necessiteu menjar-vos la collita del planeta Ruràlix per tenir músculs, pel contrari us quedeu molt prims, i sense forces, i això és el pitjor per a vosaltres. RURÀLIX. -Al vostre planeta viviu de l'agricultura, és el vostre motor econòmic i social. -Només recolliu la collita un dia a l'any. Avui és aquell dia. -No teniu líder. Per decidir alguna cosa us heu de posar tots d'acord. -Sou pacifistes i no violents.
--	--	---

		-La vostra salutació és una abraçada. -Marqueu la frontera del vostre territori perquè éssers d'altres planetes puguin distingir-la (fer-ho ara). -El vostre planeta és inexpugnable. Ningú d'un altre planeta hi pot entrar (només poden entrar el dia de la collita). Es produeix una reunió interplanetària entre els habitants dels tres planetes. Cada planeta expressa les seves necessitats (segons la seva organització social ho fa el líder o per parts) i es comença a negociar una solució. El format de la reunió no ha de ser formal, poden estar barrejats negociant, han de gestionar-ho com vulguin, els facilitadors no han d'intervenir, i els observadors han d'anotar el que veuen i la manera en com gestionen els companys la situació. Es deixa un temps prudencial fins que es pot veure que el xoc-conflicte no dona més de si i se'ls fa seure en cercle per prendre alguna decisió final. S'hauria de poder arribar a un acord beneficiós per a totes les parts. Al final és imprescindible fer una avaluació partint dels sentiments experimentats i comprovant les diferents actituds i valors aflorats, i els observadors han de descriure els comportaments observats i anotats.
Activitat energitzant: Tots guiats per un	5 minuts	Tot el grup es posa en filera, amb els ulls tancats, excepte el primer, que haurà de guiar als companys per un circuit senzill fet amb uns

		quants cons. Es tracta que el grup confiï en el company/a.
Ronda de tancament: Què m'emporto?	5 minuts	Es respon a la pregunta: Què m'emporto d'aquesta sessió? En cercle i utilitzant l'objecte de la paraula.

SESSIÓ 9: RUMORS, ESTEREOTIPS I PREJUDICIS (Maig)

En aquesta sessió es tractarà un tema que l'alumnat tindrà a l'ordre del dia, els rumors els estereotips i els prejudicis. Focalitzant més especialment en els rumors.

Treballaran com podem evitar que una mentida esdevingui un rumor estès i es produeixi un mal a les persones implicades en aquest rumor.

Metodologia de l'activitat principal: temps de cercle

Durada: 60 min

Material: objecte de la paraula

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Aprendre sobre com gestionar conflictes diaris, amb un mateix i amb la resta.
- Provenir conflictes grupals.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Nom. - L'últim rumor que m'hagin explicat.
Ronda de mescla: Rumor, estereotip, prejudici	5 minuts	Segueix la mateixa estructura que "Amanida de fruita" o "Transports públics". S'anomena de manera successiva als alumnes com a rumors, estereotips i prejudicis. Quan el dinamitzador nomena els rumors, aquests han d'aixecar i canviar de lloc, i de la mateixa manera ho han de fer els estereotips i els prejudicis. Quan es digui tothom amunt, tots canviem de lloc.
Activitat principal +reflexió:	40 minuts	Fase 1: Presentarem els tres conceptes protagonistes de la sessió; els rumors, estereotips i els prejudicis. Preguntarem als i les alumnes qui sap què és cadascun dels

		termes, per posteriorment fer una definició correcta. Estereotip: conjunt d'idees que un grup o una societat obté a partir de les normes o dels patrons culturals prèviament establerts, i categoritza i simplifica la realitat. (Exemple: Als nois els agrada el blau i el futbol i a les noies el rosa i les nines.) Prejudici: opinió, valoració o crítica sobre algú o alguna cosa de manera anticipada. És a dir, es tracta d'una avaluació preconcebuda, generalment negativa, sobre una persona o aspecte en concret sense tenir dades o coneixements suficients que corroborin això. En moltes ocasions són impressions basades en estereotips. Rumor: Un rumor és una informació de naturalesa oral, tot i que es pot transmetre per altres vies, que s'inicia a partir de dues persones, i comença a existir quan la segona la transmet. Les persones sovint no poden distingir un rumor de la veritat objectiva, per la qual cosa donen per certa una informació falsa. Aquesta desinformació pot portar a accions injustificades per una notícia sense fonament. Es poden manifestar com a informació falsa, prejudicis, històries personals que es converteixen en globals, teories de la conspiració, llegendes urbanes, etc. Sovint es difonen a partir de: diuen que..., es comenta que...
--	--	--

		Fase 2: Un cop explicats els conceptes ens centrarem en els rumors i farem la següent activitat: 1. Es demana al grup 4 o 5 voluntaris/es. 2. Les persones voluntàries surten de la sala. Se'ls diu que se'ls anirà trucant una a una per anar entrant. En aquest moment, se'ls explicarà el que farem. 3. Dins de la sala, la persona que facilita la dinàmica llegeix a tot el grup el text següent: “Diuen que 483 persones estan atrapades sota una ensulsiada. Després que va passar el terratrèmol es va iniciar el rescat. S'han mobilitzat milers de persones portant medicines, benes i altres elements. Però diuen que la gent atrapada no va ser per accident, sinó que va ser un segrest, ja que hi ha gent de molts diners entre les persones atrapades.” 4. Un cop llegit el text, se surt a buscar una de les persones que ha sortit de la sala, i se li demana que entri novament. Qui facilita, explica a la persona en qüestió el següent: “ha arribat una notícia delicada a la que cal prestar la màxima atenció perquè una cosa molt greu ha passat”. Se li llegeix el missatge anterior, la notícia. 5. Se li demana a aquesta persona que reproduïxi al grup el missatge exactament tal com el va escoltar.
--	--	---

		6. Després de fer això, es demana a una altra persona fora de la sala que entri i la primera persona, que ha escoltat i reproduït el missatge, torna a reproduir-lo per a la segona persona que acaba d'entrar a la sala a la qual se li demana, alhora, reproduir-ho al grup un cop escoltat. És a dir, el qui facilita només llegeix el missatge a la primera persona que entra a la sala, després el missatge passarà d'una persona a una altra (de les que han sortit de la sala). 7. Es continua així fins que entrin totes les persones de fora de la sala i hagin passat per la dinàmica. 8. Finalment, quan l'última persona ja ha dit el que ha entès, es llegeix el text i es compara amb l'enunciat final que ha quedat, veient com de distorsionat ha quedat. • Hauriem de parlar de com s'ha anat deformant el missatge a mesura que van passar les persones participants (algunes informacions es van ometre, es van canviar, es van amplificar...) • Debatre sobre com es va produir aquesta deformació de la informació. Identificar quines informacions s'han distorsionat i quines podrien ser les causes d'aquesta deformació: la persona no va escoltar bé, es va quedar amb allò que més el va preocupar, etc. • Com afecten les persones els rumors? • Quines sensacions han generat en nosaltres? Ara hem de parlar de com podem evitar la propagació de rumors:
--	--	---

		- Tècnica del triple filtre: La veritat, la bondat i la utilitat són els tres filtres de Sòcrates. "Estic segur que el que diré és cert?"; "El que diré és bo?", "És útil dir-ho?". Si qualsevol dels tres filtres no es compleix, quan ens transmetin una informació, és millor no dir-la o comentar-la a una altra persona, i d'aquesta manera, potser, estem tallant un rumor. - Si ens assabentem d'un rumor d'algú, comunicar-li és molt important, ja que, en moltes ocasions la persona afectada és l'última a saber-ho
Ronda de tancament: Parlem	5 minuts	Podem parlar la resta del temps de rumors que hagin pogut succeir en la classe durant el curs, com s'han gestionat, si algú ha estat víctima d'un rumor ho pot compartir, explicar com s'ha sentit, etc.

SESSIÓ 10: CELEBREM EL GRUP QUE SOM (Juny)

En ser l'última sessió, aquesta és una sessió de molta afirmació cap als companys, per finalitzar bé el curs, demostrant l'estima i companyonia que s'ha anat forjant al llarg de l'any, i extraient coses positives de cada company i companya.

Metodologia de l'activitat principal: temps de cercle

Durada: 50 min

Material: objecte de la paraula

Aquest cercle ens pot ajudar a:

- Promoure la companyonia, l'afirmació, la coneixença i l'estima, entre d'altres.
- Celebrar i gaudir.

Fase	Durada	Activitat
Ronda d'inici	5 minuts	Les coses a dir són: - Moment que més m'ha agradat del curs.
Ronda de mescla: Globus volant	10 minuts	En aquesta ronda de mescla els i les alumnes hauran d'escriure en un post-it tres característiques d'ells o elles mateixes i ficar aquest post-it dins d'un globus. Quan tothom tingui el seu globus inflat, es llançaran a l'aire i tothom haurà d'agafar un, a poder ser diferent del seu propi. Llavors, tractarà de qui cadascú tracti d'endevinar de qui és el globus que l'ha tocat i seure al costat d'aquesta persona en el cercle.
Activitat principal +reflexió: Cartells d'afirmació	20 minuts	1. Prepara fulls A4 de colors. 2. Convida tothom a escriure el seu nom al full i a enganxar-se'l a l'esquena. Cal cooperar per

		ajudar que tothom s'enganxi el seu full a l'esquena. 3. Demana a tothom que (en els fulls que tenen enganxats a l'esquena) vagin escrivint comentaris que expressin quelcom positiu que els agradi sobre aquesta persona, per exemple: ets molt divertida, agradable, pacient, alegre, etc. 4. Recorda que seria dolorós i destructiu trobar un comentari negatiu en el full, només valen els comentaris positius. 5. Quan tothom hagi escrit en els fulls de tothom, permet que cadascú llegeixi el seu propi full i, que expliquin com se senten després d'haver-lo llegit.
Ronda de tancament del curs	25 minuts	Parlem sobre com ha anat el curs i en especial les dinàmiques desenvolupades en aquest pla, podem recordar les activitats que més han agradat, coses importants que hem après, es poden fer propostes de millora, etc. Els padrins haurien d'anotar tot allò que pugui ser rellevant. Es pot fer un pica-pica per celebrar.

Targetes de necessitats:

Targetes d'emocions:

Targetes d'animals:

Plantilla tangram:

